

Luokanopettajien kokemuksia poikkeusolojen etäopetuksesta keväällä 2020

Kasvatustieteiden
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Emmi Koivula

Ohjaaja:
Yliopistonlehtori psykologian dosentti Timo Ruusuvirta

7.11.2021
Turku

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijä: Emmi Koivula

Otsikko: Luokanopettajien kokemuksia poikkeusolojen etäopetuksesta keväällä 2020

Ohjaaja: Yliopistonlehtori psykologian dosentti Timo Ruusuvirta

Sivumäärä: 55 sivua, 10 liitesivua

Päivämäärä: 7.11.2021

Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää luokanopettajien kokemuksia poikkeusolojen aikaisesta etäopetuksesta ja siinä ilmenneistä haasteista. Tutkimuksen kohteena olivat keväällä 2020 etäopetuksessa luokilla 1–6 toimineet luokanopettajat. Tutkimus oli monimenetelmätutkimus ja siinä käytettiin sekä määrällistä että laadullista tutkimusotetta. Määrälliset aineistot analysoitiin IMB SPSS Statistic 27-ohjelmalla. Laadullisissa analyysissä toteutettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tutkimus toteutettiin Webropol-verkkokyselynä syksyllä 2021 ja kyselyyn vastasi 148 luokanopettajaa, joista 140 oli naisia ja 5 miehiä. Vastaajista 3 ei halunnut kertoa sukupuoltaan. Kyselyyn osallistui luokanopettajia lähes kaikista eri maakunnista ympäri Suomea.

Tutkimuksesta saadut tulokset osoittivat, että poikkeusolojen etäopetus kuormitti luokanopettajia, erityisesti yli 10 vuotta luokanopettajana toimineita. Luokanopettajista 81 % vastasi työmäärän kasvaneen etäopetuksen aikana. Tuloksista selvisi myös, että yhteydenpitovälineitä käytettiin etäopetuksen aikana monipuolisesti. Eniten käytettiin koti-koulu yhteistyöohjelmistoja sekä videotapaamisia. Mahdollisuuksissa käyttää etäopetukseen tarvittavia työvälineitä oli huomattavia eroja luokanopettajien välillä. Lisäksi luokanopettajat kokivat etäopetuksen aikana haasteita vuorovaikutuksessa, oppilaiden arvioinnissa, käytettävissä olevissa resursseissa sekä opetusmahdollisuuksissa. Laadullisista tuloksista havaittiin etäopetuksen positiivisia puolia, joita olivat kollegiaalinen yhteistyö sekä etäopetuksen soveltuminen osalle oppilaista paremmin kuin lähiopetus.

Tämän tutkimuksen mukaan luokanopettajat kokivat poikkeusolojen etäopetuksen kuormittavampana ja työmäärän suurempana kuin lähiopetuksen. Lisäksi yli 10 vuotta luokanopettajana toimineet kokivat työmäärän olleen työaikaansa nähden liiallista verrattuna alle 10 vuotta opettaneisiin. Tätä voidaan mahdollisesti selittää sillä, että tekniset valmiudet ovat vanhemmilla opettajilla heikommät kuin nuoremmilla opettajilla. Tekniseen osaamiseen tulisi jatkossa kiinnittää erityistä huomiota järjestämällä luokanopettajille lisäkoulutusta, jotta mahdollinen etäopetus ei kuormittaisi kokeneempia luokanopettajia näin merkittävästi tulevaisuudessa. Toisaalta etäopetuksessa koettuja positiivisia havaintoja olisi hyvä siirtää myös poikkeusolojen jälkeiseen opetukseen ja pyrkiä huomioimaan etäopetuksesta hyötyneiden oppilaiden tarpeet lähiopetuksessa.

Avainsanat: luokanopettaja, etäopetus, kuormittavuus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Etäopetus	8
2.1	Etäopetuksen määrittely	8
2.2	Etäopetuksen hyödyt	9
2.3	Etäopetuksen haasteet	11
3	Luokanopettajan työssä jaksaminen	14
3.1	Työkuormituksen määrittely	14
3.2	Opetustyön kuormittavuuteen vaikuttavat tekijät	14
4	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	17
5	Tutkimuksen toteuttaminen	18
5.1	Aineistonkeruumenetelmät	18
5.2	Aineiston kuvaus	19
5.3	Analyysimenetelmät	21
5.3.1	Määrälliset menetelmät	21
5.3.2	Laadulliset menetelmät	22
6	Tutkimustulokset	24
6.1	Etäopetuksessa käytetyt laitteet ja yhteydenpitovälineet	24
6.2	Luokanopettajien etäopetuskokemukset	26
6.2.1	Haasteet poikkeusolojen aikana	26
6.2.2	Poikkeusolojen aikainen opetus verrattuna lähiopetukseen	28
6.2.3	Etäopetuksen aiheuttama kuormitus	30
6.2.4	Työntekijöiden yhteistyö etäopetuksen aikana	32
6.3	Työkokemus ja etäopetus	34
6.4	Etäopetuksen kokonaistyömäärä	39
6.5	Laadulliset tutkimustulokset	41
7	Pohdinta	44
7.1	Tutkimustulosten tarkastelua	44
7.2	Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset näkökulmat	48

7.3	Jatkotutkimusaiheet	50
	Lähteet	51
	Liitteet	56
	Liite 1. Saatekirje	56
	Liite 2. Kyselylomake	57

1 Johdanto

Koronavirus valtasi maailman alkuvuodesta 2020. Yksittäisistä tapauksista laajalle sittemmin levinnyt vaarallinen virus pakotti myös Suomen hallituksen tekemään koulutusta koskevan ratkaisun, jossa Valtioneuvosto päätti lähiopetuksen keskeyttämisestä 17.3.2020. Päätös tuli voimaan 18.3.2020, jolloin kaikki maamme koulut siirtyivät valtakunnallisesti etäopetukseen. (Valtioneuvosto 2020a.) Opettajien työnkuva muuttui totaalisesti yhden yön aikana.

Opettajien vastuulle jäi koronakäytänteistä huolehtiminen sekä oppilaiden oppimisen ja hyvinvoinnin tukeminen poikkeuksellisen kriisin keskellä. Siirtyminen etäopetukseen olisi voinut olla haasteellisempaa, mikäli suomalaisessa opettajakoulutuksessa ei huomioitaisi opettajan autonomisuuden sekä oman toimijuuden vahvistamista, jotka luovat pohjan kriisitilanteissa toimimiseen. (Warinowski, Metsäpelto, Heikkilä, & Mikkilä-Erdmann 2021.)

Etäopetusjakso kesti kaiken kaikkiaan lähes kaksi kuukautta ja kouluihin palaaminen tapahtui 14.5.2020 (Valtioneuvosto 2020b). Tänä aikana niin oppilaille kuin opettajillekin uudet opetus- ja oppimistavat omaksuttiin käyttöön isoin harppauksin. Etäopiskeluaika opetti oppilaille vastuun ottamista, mutta haastoi myös opettajat luomaan uusia ohjauskeinoja. Muun muassa tietotekniikan toimimisen arvaamattomuus ja laitteiden käyttövaikeudet haastoivat opettajia etäopetuksen aikana. Olisi ollut kohtuutonta olettaa, että jokainen opettaja olisi viikossa oppinut käyttämään jokaista tarjolla olevaa sähköistä alustaa tai yhteydenpitovälinettä. (Hytönen 2020.)

Opettajien Ammattijärjestö OAJ teki poikkeusolojen etäopetuksen aikana (2020) kattavan kyselyn, jonka mukaan 70 % opettajista arvioi opetuksen poikkeusjärjestelyjen toimivan kokonaisuutena hyvin. Kyselyn vastauksista ilmeni, että poikkeusolot lisäsivät lähes poikkeuksetta kaikkien opettajien työhönsä käyttämää aikaa, erityisesti peruskouluissa. Opettajien työmäärän arvioitiin kasvaneen nopean poikkeusjärjestelyihin siirtymisen myötä kestäättömäksi. Opettajilla ei ollut etäopetuksen alkaessa riittäviä välineitä etäopetuksen järjestämiseen. Työpuhelin oli käytössä vain 44 % vastaajista ja suurin osa käytti etäopetuksessa oman kotinsa verkkoyhteyttä. (OAJ 2020.)

Pellegrini & Maltinti (2020) toteuttivat Italiassa tutkimuksen, jossa havaittiin, että nopea etäopetukseen siirtyminen oli niin opettajille kuin oppilaille haastavaa. Opettajille haasteita tuotti oppituntien uudelleenjärjestäminen, uusien virtuaaliluokkien luominen sekä viestinnästä huolehtiminen. Italialaiset koulut eivät olleet valmistautuneet niin radikaaliin

opetusjärjestelyjen muutokseen, johon koronavirus heidät pakotti. Sulkutilan ensimmäisillä viikoilla opettajat tekivät oma-aloitteisesti uusia opettamiseen liittyviä käytäntöjä, kuten opiskeluun tarvittavien materiaalien lähettämistä sähköpostilla, videotuntien tallennusta ja etäopetusalustojen aktivointia. Näiden lisäksi he olivat oppilaisiinsa yhteydessä puhelimitse. Opettajat käyttivät yhteydenpitovälineinään mm. WhatsApp, Teams, Zoom ja G suite sovelluksia. Eri koulujen käytännöt etäopetuksen järjestämisestä vaihtelivat etäopetuksen alkaessa paljon, ja käyttöön otettiin niitä välineitä, joista kullakin koululla oli aiempaa kokemusta ja osaamista. (Pellegrini & Maltinti 2020.)

Mikušková ja Verešová (2020) slovakialainen tutkimus keskittyi puolestaan opettajien kokemuksiin ja käsityksiin etäopetuksesta. Tutkimuksen hypoteesina oli, että kokeneemmat opettajat olisivat parempia etäopetuksessa kuin vähemmän kokeneet. He huomioivat myös sen, että kokeneemmat opettajat, joilla on vähemmän taitoja käyttää nykyaikaista teknologiaa, saattavat pitää etäopetusta jossakin määrin haasteellisena. Tutkimustuloksista kävi ilmi, että opettajat käyttivät etäopetukseen paljon viestintäkanavia, sovelluksia ja internetportaaleja. Opettajat myös suunnittelivat sekä valmistelivat tuntejaan aikaisempaan verrattuna enemmän. Tämä vähensi opettajien vapaa-aikaa ja aiheutti lisääntyneitä negatiivisia kokemuksia opetuksesta. Tutkimuksen mukaan opettajat käyttivät enemmän aikaa opetukseen kuin mitä heiltä vaadittiin. Huomionarvoista oli, ettei opettajien työkokemuksella nähty olevan eroa, vaan opettajan persoonallisuustekijöillä ja niillä tunteilla, mitä etäopetuksen aikana opettajat kokivat. Mitä negatiivisempia tunteita opettajilla liittyi etäopetukseen, sitä vähemmän tuotiin esiin etäopetuksen positiivisia vaikutuksia ja arveltiin ettei jatkossa opetustyyli tule muuttumaan siirryttäessä etäopetuksesta lähiopetukseen. (Mikušková & Verešová 2020.)

Eblie Trudel, Sokal ja Babb (2021) selvittivät kanadalaisessa monimenetelmätutkimuksessaan opettajien kokemuksia koronaviruspandemian aikaisesta etäopettamisesta. He havaitsivat, että opettajat kokivat etäopetuksen aikana haasteelliseksi henkilökohtaiset kohtaamiset oppilaiden kanssa sekä mahdollisuuden antaa välitöntä palautetta. Opettajia kuormitti myös se, että heillä oli jatkuva huoli siitä, miten oppilaat pärjäävät kotioloissa. Opetuksen haasteiksi nähtiin, että oppilailla ei ollut riittäviä teknisiä välineitä, joten opetus tuli suunnitella erikseen niille oppilaille, kenellä oli pääsy internetiin ja toisaalta niille, joilla ei sitä mahdollisuutta ollut. Tutkimuksen mukaan opettajilla oli myös haasteita rajata työ- ja vapaa-aikaa. Etäopetuksessa onnistumiselle asetetut vaatimukset olivat myös korkeat, mikä lisäsi painetta suoriutua etäopetusjaksosta. Positiivisia etäopetuskokemuksia saatiin kollegoiden välisestä yhteissuunnittelusta sekä työtaakan jakamisesta. (Eblie Trudel, Sokal & Babb 2021.)

Suomessa toteutetusta poikkeusolojen aikaisesta etäopetuksesta on vielä vähän tutkittua tietoa, johon tämä tutkielma pyrkii vastaamaan. Tässä pro-gradu tutkielmassa haluttiin selvittää suomalaisten luokanopettajien kokemuksia etäopetuksesta, siinä ilmenneistä haasteista sekä kartoittaa luokanopettajien kokemaa työkuormitusta etäopetuksen aikana. Lisäksi selvitetään etäopetuksen aikana käytettyjä opetusmenetelmiä sekä opettajien työkokemuksen vaikutuksia poikkeusolojen etäopetuskokemuksiin.

2 Etäopetus

2.1 Etäopetuksen määrittely

Etäopetuksella tarkoitetaan kaikkea tieto- ja viestintätekniiikan avulla tuettua tai järjestettyä opetusta ja ohjausta, jossa opettaja ja oppilaat ovat fyysisesti eri paikassa. Oppilaan ja opettajan välinen vuorovaikutus voidaan muodostaa samanaikaisesti (esimerkiksi video-opetuksella) tai eriaikaisesti (esimerkiksi verkkokurssilla). Opetus voidaan järjestää kokonaan etäopetuksena tai monimuoto-opetuksena, jolloin etäopetus on osa muuta opetusta.

(Nummenmaa 2012, 20.)

Etäopetuksen juuret voidaan sijoittaa jo 1800-luvun loppupuolelle, jolloin otettiin ensimmäistä kertaa käyttöön kirjeopetusta niille oppilaille, jotka eivät voineet osallistua tavalliseen luokkaopetukseen (Moore & Thompson, 1990, 9). Etäopetusta onkin käytetty paljon perusopetuksessa harvaan asutuilla alueilla sekä aikuiskoulutuksessa. Etäopetuksen järjestämisen muodot ovat vaihtuneet tieto- ja viestintäteknologian kehittyessä (Lehtinen & Nummenmaa 2012, 2.)

Jo Holmbergin (1986) mukaan hyvä etäopetus muistuttaa oppimiseen tähtäävää ohjattua keskustelua. Opettajan ja oppilaan välillä on jatkuvaa vuorovaikutusta, jota ylläpidetään kirjoitettujen tekstien ja puheluiden avulla. Viestintä on etäopetuksen ydin (Evans, Haughey & Morphe 2008, 3). Etäopetus mahdollistaa opetussisältöjen saatavuuden kaikille oppijoille, riippumatta siitä, missä oppijat sillä hetkellä ovat. Uudet ja kehittyvät tieto- ja viestintäteknologiat mahdollistavat etäopettamisen. (Nummenmaa 2012, 20.)

Koronapandemia pakotti opettajat etäopetukseen lyhyellä varoitusajalla.

Etäopetustutkimuksessa tässä tapahtumasta käytetään toisinaan termiä ”emergency remote teaching” eli hätäetäopetus. Hätäetäopetuksella tarkoitetaan väliaikaista muutosta opetuksessa akuuteissa kriisitilanteissa. (Hodges, Moore, Lockee, Trust & Bond 2020.) Hätäetäopetus eroaa tavallisesta etäopetuksesta siten, että siihen siirrytään todella lyhyellä aikataululla ilman suunnitelmaa (Barbour yms. 2020, 6–10). Suomessa Valtioneuvosto päätti lähiopetuksen keskeyttämisestä 17.3.2020 ja päätös tuli voimaan 18.3.2020. Näin ollen opettajilla oli päivä aikaa siirtää opetuksensa etäopetukseen. (Valtioneuvosto 2020a.) Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että opettajien piti improvisoida etäopetukseen nopeita ratkaisuja ilman tarvittavaa it-tukiverkostoa. Etäopetusjaksoa Suomessa koronapandemian aikana voidaankin pitää nimenomaan hätäetäopetuksena. Hodges ym. (2020) mukaan normaalitilanteessa verkko-

opetus on tarkasti ja huolellisesti suunniteltua opetusta, jossa on otettu huomioon sen haitat, edut sekä mahdollisuudet. Hätäetäopetuksen ensisijaisena tavoitteena sen sijaan on tarjota tilapäistä pääsyä opetuksen pariin. Opetus organisoidaan silloin nopeasti ja oppilaat pääsevät siihen pääsee luotettavasti kriisitilanteen aikana. (Hodges ym. 2020.)

2.2 Etäopetuksen hyödyt

Etäopetuksen hyötyjä on tutkittu paljon kuluneen vuosikymmenen aikana. Seuraavaksi tarkastellaan eri tutkimuksista nousseita etäopetuksen hyötyjä. Hyötyjä esiteltäessä on huomioitu myös koronapandemian aikaiset tulokset.

Nummenmaan (2012) tutkimuksesta ilmeni, että opettajat kokevat etäopetuksen tuovan vaihtelua työhön, lisäävän teknisiä sekä pedagogisia taitoja, sekä tarjoavan oppilaille monipuolisemman ja joustavamman oppimisympäristön. Tutkimustulosten mukaan nuoremmat opettajat suhtautuvat etäopetukseen myönteisemmin ja kokevat saavan siitä enemmän hyötyjä kuin vanhemmat opettajat. Tutkimuksen vastaajien mukaan etäopetus on parhaimmillaan vuorovaikutusta, joka tuntuu siltä, että oltaisiin lähiopetuksessa. Etäopetus voi parhaimmassa tapauksessa myös motivoida oppilaita sekä antaa mahdollisuuden paljon yksilöllisempään palautteen antoon, tukeen ja ohjaukseen. (Nummenmaa 2012, 8–12.)

Hurmeen ja Laamasen (2014) tutkimuksessa on tuotu esille etäopetuksen käyttömahdollisuus tärkeänä lisänä pitkäaikaissairaana oppilaan koulupolun turvaamisessa. Tutkimuksesta ilmeni, että näissä tapauksissa etäopetus koettiin mahdollistavan oppilaan yhteyksien säilymisen muihin luokkatovereihin, mitä puolestaan pidettiin erittäin tärkeänä sairaudesta toipumisen sekä jaksamisen kannalta. (Hurme & Laamanen 2014, 5, 10.) Etäopetuksen järjestäminen on Hurmeen ja Laamasen tutkimuksen mukaan helpointa alakouluissa, sillä sama luokanopettaja vastaa lähes kaikista luokan oppitunneista. (Hurme & Laamanen, 2014, 7).

Opettajan ja oppilaan välinen vuorovaikutus on etäopetuksessa olennaisinta. Vuorovaikutusta ja sen muodostumista helpottavat materiaalit, jotka on suunniteltu siten, että oppilaat pystyvät muodostamaan erilaisia mielipiteitä. Etäopetuksen aikana opiskelusta tulee tehdä oppilaan kannalta merkityksellistä, jotta jokaisen yksilön oppimistarpeet tulevat huomioituksi. Tämän lisäksi materiaalit on suunniteltava niin, että niiden avulla on helppo opiskella etäopetuksen aikana. (Evans, Haughey & Morphe 2008, 3.) Holmbergin (1986) mukaan oppilaat, joilla on positiivinen suhde oppilaitoksiinsa kokevat oppimisen mielekkäämpänä. Kun oppiminen koetaan mielekkääksi, tukee se oppilaan motivaatiota. Opettaja pystyy lisäämään oppilaiden

etäopiskelumotivaatiota tarjoamalla kattavat materiaalit sekä antamalla oppilaille mahdollisuuden valita miten opiskelu suoritetaan. Opettajien tulisi olla jatkuvasti käytettävissä oppilaiden kysymyksiä ja mielipiteiden vaihtoa varten ja kyetä antamaan oppilaille ystävällistä, avuliasta ja laajaa palautetta, joka on välttämätöntä oppilaan motivaation ja motivaation tukemisen kannalta. Tämä tarkoittaa didaktisen keskustelun käymistä oppilaiden kanssa. (Evans, Haughey & Morphe 2008, 3.)

Etäopetus mahdollistaa opetuksen joustavuuden sekä oppimisen missä ja milloin tahansa (Hodges ym. 2020). Samaan lopputulokseen päätyi Nummenmaa (2011) omassa tutkimuksessaan. Hänen tutkimuksessaan havaittiin myös se, että etäopetuksen avulla voidaan opetus tuoda sinne, missä sitä ei muuten voisi järjestää. Lisäksi etäopetus koetaan lähiopetusta vapaammaksi ja monipuolisemmaksi. Tuloksissa korostui myös se, että opettaja voi etäopetuksessa jaksottaa työtään haluamallaan tavalla. (Nummenmaa 2011.) Hodges ym. havaitsivat omassa tutkimuksessaan, että etäopetuksessa pystyy hyödyntämään oppilaan lähiympäristöä. Lisäksi omaan elinympäristöön liittyvät tehtävät voivat motivoida oppilaita paremmin. (Hodges ym. 2020.)

Etäopetuksella on ollut suuri rooli koulu yhteisön ylläpitämisessä ja syrjäytymisen ehkäisyssä. Koulun rooli kasvoi etäopetuksen aikana merkittäväksi, sillä arjen rutiinien säilyttäminen oli monelle lapselle ja nuorelle vaikeaa. (Addimando, Leder & Zudini 2021; Warinowski, ym. 2021.) Lisäksi kaikkia koskettavan haasteen läpi käyminen yhdessä on osittain jopa vahvistanut oppilaiden ja opettajien välisiä suhteita. Koronapandemian aikainen etäopetus opetti oppilaille elämäntaitoja, joita ovat muun muassa kyvyt mukautuvaan ja positiiviseen käyttäytymiseen kohdattaessa arjen vaatimuksia ja haasteita. Etäopetus lisäsi myös oppilaiden ongelmanratkaisutaitoja, kriittistä ajattelua, ihmissuhdetaitoja, tunteista selviytymistä sekä stressistä selviytymiseen liittyvien taitojen harjoittelua. (Addimando, Leder & Zudini 2021.)

Suomalaisessa OAJ:n tekemässä poikkeusolojen (2020) aikaisessa tutkimuksessa saatiin selville, että kolme neljäsosaa opettajista uskoi etäopetuksen vaikuttavan positiivisesti yksittäisiin oppilaisiin. Vaikutuksen havaittiin olevan myönteinen suurelle osalle oppilasta joka kuudennen opettajan mielestä. Positiivisia kokemuksia havaittiin erityisesti oppilailla, joilla oli ollut aistiyliherkkyyttä, keskittymisvaikeuksia tai kouluun liittyvää ahdistuneisuutta. (OAJ 2020.)

2.3 Etäopetuksen haasteet

Etäopetuksen haasteita on tutkittu paljon kuluneen vuosikymmenen aikana. Seuraavaksi tarkastellaan eri tutkimuksista ilmenneitä haasteita liittyen etäopetukseen. Haittoja esiteltäessä on huomioitu myös koronapandemian aikaiset tulokset.

Nummenmaan (2012) tutkimuksen mukaan kaikkein haastavin asia toteuttaa etäopetuksessa oli oppilaiden välisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen. Muita haasteita olivat oppilaiden aktivointi ja motivointi, oppilaiden ja opettajan välinen vuorovaikutus sekä oppilaiden kokemattomuus etäopetuksesta. Teknisistä ongelmista mainittiin ohjelmistojen, verkostojen, laitteistojen ja sovellusten toiminnan varmistaminen. Koulujen tekniset tukipalvelut koettiin myös riittämättömiksi. Nummenmaan tutkimuksesta nousi ilmi myös se, että opettajien mielestä etäopetus ei sovellu alakouluun, sillä kasvokkaisen vuorovaikutuksen opettelu on alakoulussa tärkeää. (Nummenmaa 2012, 13–14.)

Hurmeen ja Laamasen (2014) tutkimuksessa, joka koski pitkäaikaissairaana oppilaan koulupolun turvaamisesta etäopetuksen avulla, havaittiin että nimenomaan yläkouluikäisten etäopetuksen järjestäminen koettiin haastavana. Tutkimuksen mukaan sairaalassa tapahtuvat hoidot ja koulun oppitunnit oli vaikea sovittaa yhteen, sillä aineenopettajien tunnit olivat tiettyinä kellonaikoina eikä joustovaraa ollut samalla tavalla kuin alakouluissa. Etäopetus edellyttää myös moniammatillista yhteistyötä, minkä vaatiminen kouluilta koettiin työlääksi. Kouluilla ei myöskään ollut välttämättä tietoa tai osaamista etäopetuksen järjestämisestä silloin, kun oppilas joutuu sairastumisen takia olemaan poissa. (Hurme & Laamanen 2014, 11, 16.)

Pellegrinin & Maltintin (2020) tutkimuksessa etäopetuksen haasteiksi mainittiin oppilaiden vähäinen itsenäisyys ja kyky itsehillintään. Lisäksi vanhempien rooli opetuksessa korostui etäopetuksen aikana ja osa vanhemmista ottikin ikään kuin opettajan roolin tehtäviin ohjauksessa kotona, jos lapsi ei siihen itsenäisesti kyennyt. Joissakin perheissä haasteeksi koitui se, että teknisiä laitteita ei ollut riittävästi käytettävissä ja esimerkiksi talouden ainut laite saattoi olla vanhemmalla työkäytössä. Tällöin opetukseen osallistuminen oli joillekin oppilaille haasteellista. Teknisten laitteiden puuttumisen lisäksi mainittiin, että osalla ei ollut pääsyä internetiin, mikä puolestaan asetti haasteita etäopetuksen järjestämiselle. Etäopetuksen katsottiin myös kasvattavan sosioekonomista eriarvoisuutta. (Pellegrini & Maltinti 2020.)

Addimando, Leder & Zudini (2021) kohtasivat edellä mainittujen laitteiden riittämättömyyden sekä niiden samanaikaisen tarpeen lisäksi tutkimuksessaan, että oppilaat tarvitsivat usein paljon apua vanhemmiltaan laitteille kirjautumisen yhteydessä sekä eri alustojen käytössä. Tämä aiheutti oppilaiden välistä eriarvoisuutta, sillä kaikkien vanhemmat eivät kyenneet tarjoamaan yhtä paljon apua, jolloin riittämätön tuki johti tehtävien laiminlyömiseen. (Addimando, Leder & Zudini 2021.)

Mikušková & Verešová (2020) tutkimuksessa puolestaan etäopetuksen haittoiksi mainittiin opetusajan rajaamisen vaikeus. Tuntien suunnitteluun sekä valmisteluun kului aiempaan opetustyyliin verrattuna huomattavasti enemmän aikaa, mikä johti opettajien vapaa-ajan vähenemiseen. Tämä puolestaan vaikutti negatiivisesti opettajien suhtautumiseen etäopetukseen. Lisäksi tutkimuksesta kävi ilmi, että opettajilta edellytettiin paljon enemmän tehtävien tarkistamista ja palautteen antamista kuin lähiopetuksessa, minkä lisäksi arviointi koettiin haasteellisempänä etäopetuksen aikana. (Mikušková & Verešová 2020.)

Addimando, Leder & Zudini (2021) tutkimuksessa todettiin, että alakoululaiset tarvitsevat fyysisistä läheisyyttä, jota opettajan ei ole etäopetuksen aikana mahdollista tarjota. Esimerkiksi hellä päähän taputtaminen tai tehtävässä käytännön avun saaminen ovat alakoululaisille korvaamattomia asioita oppimisen kannalta ja ne jäivät etäopetuksen aikana toteutumatta. Lisäksi tutkimuksessa todettiin, että etäopetuksessa tehtävänantojen tuli olla lyhyitä, jotta niiden suorittamiseen jäi riittävästi aikaa. Opettaja pystyi auttamaan ainoastaan tehtävien aloittamisessa, jolloin oppilaat saattoivat jäädä yksin tekemään tehtäviä etäyhteyden päättymisen jälkeen. Jos oppilaan vanhemmat olivat töissä, ei oppilas välttämättä pystynyt etenemään tehtävässä, sillä hänellä ei ollut apua saatavilla. Tutkimuksesta ilmeni myös, että opettajat kokivat lähiopetuksessa tapahtuvan vuorovaikutuksen olevan hyvin erilaista kuin vain osittainen näkeminen etäopetuksen aikana (esim. zoomissa ainoastaan kasvot näkyvät). (Addimando, Leder & Zudini 2021.)

Brown, McLennan, Mercieca, D. Mercieca, Robertson & Valentine (2021) nostivat omassa tutkimuksessaan esiin opettajien kokeman ahdistuksen sekä paineen, jota etäopettaminen aiheuttaa. Opettajien paine syntyy heidän mukaansa siitä, että oppilaiden vanhempien oli etäopetuksen aikana mahdollista seurata opettajan työskentelyä. Osa opettajista koki, että vanhemmat ”valvoivat” heidän työtään. Tämä lisäsi opettajien itsetietoisuutta siitä, että vanhemmat kuulevat kaiken mitä he sanovat ja näkevät kaiken mitä he näyttävät. Tästä syystä

opettajat kokivat, että heidän opetuksensa tulee olla erityisen hyvää ja täsmällisesti suunniteltua. (Brown ym. 2021.)

3 Luokanopettajan työssä jaksaminen

3.1 Työkuormituksen määrittely

Harva asia syntyy itsestään ja jokaisen asian tekeminen vaatii yleensä panostamista, niin myös työ. Käyttäessämme voimavaroja haluamiimme asioihin, ne kuluvat. Näin ollen työ on osittain aina kuormittavaa. Jatkuva liian kova tai liian vähäinen kuormitus voi vähentää ihmisen toimintakykyä ja vaikuttaa haitallisesti hyvinvointiin. Työkuormituksella tarkoitetaan kaikenlaisia työn sisältöön, työolosuhteisiin, työssä tapahtuvaan vuorovaikutukseen ja työjärjestelyihin liittyviä tekijöitä, jotka liittyvät työtä tekevään ihmiseen. (Ahola, Hakola, Hopsu, Leino, Leskinen, Oksa, Takala, Vorne, J. & Vuokko 2010, 30–31; Lindström, Elo, Hopsu, Kandolin, Ketola, Lehtelä, Leppänen, Mukala, Rasa & Sallinen 2005.) Työn kohtuullista kuormitusta määrittää se, ehtiikö työstä palautua niin fyysisesti kuin henkisesti ennen seuraavan työpäivän alkua. Kun vaikutukset ovat jatkuvia, eikä vapaa-aika riitä palautumiseen, puhutaan kuormittuneisuudesta. (Lindström ym. 2005, 12.) Epäedullisesta työkuormituksesta puhutaan silloin, kun työkuormitus vaikuttaa työntekijään kielteisesti ja ajan saatossa tämä voi vaikuttaa negatiivisesti työntekijän työn tuottavuuteen ja sujuvuuteen sekä aiheuttaa terveysongelmia (Ahola, ym. 2010, 31).

Opettajien työhyvinvointi muodostuu tyytyväisyydestä, omistautumisesta, työhön sitoutumisesta ja uppoutumisesta sekä toisaalta kyvystä sopeutua muutostilanteisiin ja selvitä työhön liittyvistä haasteista. Kuormituksen lisääntyessä stressinhallinta on olennainen kyky selviytyä työhön liittyvistä odotuksista, tehtävistä ja kuormitustekijöistä. Koronatilanne on haastanut erityisesti opettajien työhyvinvointia ja lisännyt opetusalan työn kuormittavuutta. (Warinowski ym. 2021, 75.)

3.2 Opetustyön kuormittavuuteen vaikuttavat tekijät

Opetustyöhön sisältyy aina kaksoistavoite: opettajan tulee tukea oppilaan kasvua ja kehitystä niin ihmisenä kuin oppijanakin ja lisäksi hänen tulee mahdollistaa sisältöjen ja taitojen oppiminen. Opettajalta vaaditaan oman erityisalan sisältöjen, menetelmien ja ongelmanratkaisutaitojen hallintaa sekä kykyä ymmärtää ihmisen toimintaa ja valmiutta ohjata näitä prosesseja. Koulutus- ja kasvatustehtävän samanaikainen huomiointi on vaativaa ja näiden erilaisten kasvattajaroolien välillä liikkuminen saatetaan kokea kuormittavaksi. Opettajien työssä jaksamisen tutkimuksissa on havaittu, että opettajat ovat samaan aikaan tyytyväisiä työhönsä, mutta uupuneita. (Soini, Pietarinen, & Pyhältö 2008.)

Soinin, Pietarisen ja Pyhältön (2008) tutkimuksessa kuormittuminen jaettiin kolmeen vuorovaikutukselliseen pääkontekstiin: (1) opettaja-oppilas väliseen, (2) opettajayhteisön sisäiseen ja (3) opettaja-huoltaja väliseen vuorovaikutukseen. Suurin osa kuormittumisesta liittyi opettaja-oppilas väliseen vuorovaikutukseen. Opettajien työssä erityisen merkittävinä kuormittumista lisäävinä ja jaksamista kuluttavina tilanteina näyttäytyivät ongelmatilanteet ja niiden ratkaiseminen. Ongelmat esiintyivät yleensä oppilasryhmän tai yksittäisen oppilaan kanssa kohdatuissa pedagogisesti haastavissa tilanteissa. Kuormittavuutta lisäsivät entisestään tilanteet, joissa opettaja koki omat toimintamahdollisuutensa ja keinot tilanteen ratkaisemiseksi vähäisiksi. Työyhteisön huono ilmapiiri, johtajuusongelmat ja vastavuoroisen ammatillisen arvostuksen puute lisäsivät myös työn kuormittavuutta. Tämän lisäksi opettaja-huoltaja vuorovaikutuksessa opettajat kokivat kuormittaviksi oppilaan haastavat kotiolut, kodin välinpitämättömyyden käsitellä mahdollisia ongelmia, huoltajien utopistiset vaatimukset sekä koulun ja kodin varsin eriävät käsitykset oppilaan koulunkäynnin toimivista tukirakenteista. (Soini, Pietarinen, Pyhältö 2008.)

Haikosen (1999) väitöskirjassa todetaan, että kuormitusta opettajille aiheuttavat toiset opettajat, oppilaiden häiriökäyttäytyminen, rehtoriin liittyvät ongelmat sekä oppilaiden kotiasioihin liittyvät ongelmat. Kuormittavaa stressiä on havaittu aiheutuvan oppilaiden häiritsevistä, epäkunnioittavasta ja loukkaavasta käyttäytymisestä sekä vanhempien negatiivisesta suhtautumisesta opettajaa kohtaan. Oppilaiden väliset konfliktit toistensa kanssa vievät myös opettajan aikaa ja energiaa. (Haikonen 1999, 32–33)

Onnismaan (2010) selvityksestä käy ilmi, että tutkimuksissa eri puolilla maailmaa on havaittu opettajien työhyvinvointiongelmiensa lisääntyneen viimeisen vuosikymmenen aikana. Monien 1990-luvulla tehtyjen tutkimusten mukaan opettajien työn henkistä kuormitusta lisäävät tuen ja palautteen puute, liiallinen työkuormitus ja aikapaineet, opettajan ammattitaidon puutteet, paperityön suuri määrä, byrokratia, työn arvostuksen puute, hankalat ja häiritsevästi käyttäytyvät oppilaat, roolikonfliktit ja opettajien persoonallisuuden piirteet. Työ ja työympäristö sekä oppilaat ovat usein opettajien jaksamisongelmien taustalla. Toisaalta on havaittu opettajien ominaisuuksien kuten persoonallisuuden, työhön suhtautumisen, henkilökohtaisten kykyjen ja terveydentilan liittyvän työssä jaksamiseen. Onnismaa (2010) toteaa selvityksessään myös, että opettajien työkuormitusta syntyy eritasoisista vaatimuksista, joihin on vastattava samanaikaisesti. Oppilaat sekä vanhemmat ovat aina vain vaativampia ja he odottavat yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Opettajan ja oppilaiden kommunikointi on

parantunut sähköpostin käyttöönoton myötä, mutta samalla lisännyt opettajien työkuormitusta, sillä viestinnän määrä on kasvanut. (Onnismaa 2010 15, 21.)

Koronatilanne itsessään on haastanut erityisesti opettajien työhyvinvointia ja lisännyt opetusalan työn kuormittavuutta (Warinowski ym. 2021). Tästä kertoo myös OAJ:n (Opetusalan Ammattijärjestö) syyskuussa 2021 teettämä verkkokysely, jonka mukaan 83 % opettajista harkitsi alanvaihtoa työn kuormittavuuden takia. Toinen syy alanvaihto aikeille oli työmäärän lisääntyminen, jonka valitsi 67 % kyselyyn vastanneista. (OAJ 2021a.) Lukemat ovat huolestuttavia, sillä vielä kesällä 2021 teetetyn kyselyn mukaan vastaajista vain noin kolmannes oli harkinnut alanvaihtoa (OAJ 2021b). Tämä merkitsee sitä, että tuoreimmassa tutkimuksessa alan vaihtoa harkitsevien määrä on tuplaantunut. OAJ:n puheenjohtajan Olli Luukkaisen mukaan opettajien voimavarat ovat yksinkertaisesti ehtyneet ja kokonaiskuormitus on kasvanut niin suureksi, että tunne työnhallinnasta on kadonnut. (OAJ 2021a.) OAJ:n teettämästä kyselyssä poikkeusolojen aikana selvisi, että opettajien työkuormitusta kasvatti oppituntien lisääntynyt suunnittelu, yksittäisille oppilaille jaettavan kirjallisen palautteen määrän kasvu, nopea uusien välineiden käytön opettelu sekä viestinnän määrän lisääntyminen niin oppilaiden kuin vanhempienkin kanssa. (OAJ 2020.)

4 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää luokanopettajien kokemuksia etäopetuksesta 18.3-14.5.2020 poikkeusolojen aikana. Tavoitteena oli kartoittaa etäopetuksen ja luokanopettajien kuormittumisen välistä suhdetta sekä verrata opettajien lähiopetuskokemuksia etäopetuskokemuksiin. Lisäksi tutkimus pyrki vastaamaan siihen, mitä opetusmenetelmiä luokanopettajien käytössä oli etäopetuksen aikana ja mitä haasteita sen aikana ilmeni.

Tutkimuskysymykset olivat:

1. Millä tavoin luokanopettajat toteuttivat opetustaan etäopetuksen aikana?
2. Kuinka kuormittavaksi luokanopettajat kokivat etäopetuksen verrattuna lähiopetukseen?
3. Millaisia haasteita luokanopettajat kokivat etäopetuksen aikana?
4. Miten työkokemus vaikutti kokemukseen etäopetuksesta?

5 Tutkimuksen toteuttaminen

Tässä tutkimuksessa kerättiin kyselyaineisto syksyllä 2021 luokanopettajilta. Aineisto koostui määrällisistä ja laadullisista vastauksista. Tutkimus toteutettiin monimenetelmätutkimuksena, jossa määrällisiä ja laadullisia menetelmiä käytetään yhdeltä tutkimusjoukolta kerätyn kyselyaineiston analysointiin. Voidaan puhua myös menetelmätriangulaatiosta, jossa samaa ilmiötä lähestytään usealla eri menetelmällä (Eskola ja Suoranta 1998). Kyselyssä selvitettiin luokanopettajien kokemuksia etäopetuksesta ja sen kuormittavuudesta sekä siinä ilmenneistä haasteista.

5.1 Aineistonkeruumenetelmät

Tutkimusaineisto kerättiin syyskuun aikana vuonna 2021. Tutkimusaineiston keräys tapahtui Webropol-kyselyn avulla, johon osallistujat pääsivät Facebookin ryhmässä jaetulla linkillä. Linkin sisältävä julkaisu tehtiin Facebookin suljettuun ryhmään: Alakoulun aarreaitta - Ideoita ja oivalluksia opetuksen tueksi. Ryhmä on suunnattu ensisijaisesti alakoulun opettajille ja sen tarkoituksena on jakaa ideoita ja vinkkejä sekä onnistumisen kokemuksia koulun arjesta. Suljetun ryhmän jäseneksi hyväksytään Facebookissa omalla nimellään (etu- ja sukunimi) toimivat henkilöt sekä sellaiset sivut, jotka vastaavat ryhmän tavoitteita. Ryhmään pääsyä ennen on vastattava kysymyksiin, joissa halutaan tietää, mitä kautta vastaaja on kuullut opettajille suunnatusta ryhmästä, missä tehtävässä vastaaja toimii opetus- ja kasvatusalalla sekä pyydetään tutustumaan ryhmän sääntöihin. Tämä ryhmä valikoitui tutkimukseen sopivaksi, sillä ryhmässä on tällä hetkellä 41 000 tuhatta eri opetus- ja kasvatustalon ammattilaista (tarkistettu 2.10.2021). Julkaisu sisälsi lyhyen saatteen, jossa kerrottiin, kenen toivotaan osallistuvan tutkimukseen, mitä tutkimus koskee ja kauanko vastaaminen arviolta kestää. Julkaisun lopussa oli Webropoliin johtava linkki, josta pääsi vastaamaan kyselyyn. Kyselyyn vastaaminen oli täysin vapaaehtoista ja kuka tahansa ryhmän jäsenistä pystyi siihen vastaamaan. Facebook-julkaisun saate on liitteenä 1.

Tutkimuksen kohderyhmältä, eli poikkeusolojen aikana opettaneilta luokanopettajilta, kysyttiin Webropol-kyselyllä etäopetusjakson aikana käytettyjä opetusmenetelmiä, etäopetuskokemuksia sekä etäopetukseen liittyviä haasteita. Vastaukset kerättiin Webropol-kyselytyökalun avulla, josta vastaukset oli mahdollista ladata excel-tiedostona ja siirtää tilastolliseen tietojenkäsittelyohjelmaan (SPSS) analysointia varten. Kyselylomake on liitteenä 2.

Kyselylomake sisälsi yhteensä 16 kysymystä. Kyselyssä olevat kysymykset 1–15 olivat strukturoituja kysymyksiä. Työn kuormittavuuteen liittyvissä kysymyksissä (kysymykset 14–15) käytettiin sovelletusti Työsuojeluhallinnon tekemää kuormittavuuskyselyä. Tästä kuormittavuuskyselystä tutkielmassa käytettiin työn järjestelyihin liittyvää kysymyspatteristoa, sekä työyhteisön sosiaaliseen toimivuuteen liittyvää kysymyspatteristoa (Työsuojelu 2019). Tutkimuksen avoin kommenttiosio (kysymys 16) keräsi 46 avointa vastausta, jotka sisälsivät tietoa etäopetukseen liittyvästä kuormittuneisuudesta sekä haasteista, mutta myös positiivisia kokemuksia etäopettamisesta.

5.2 Aineiston kuvaus

Kyselyyn vastasi yhteensä 149 luokanopettajaa. Yksi vastaaja kuitenkin kielsi käyttämästä vastauksia tutkielmassa, joten lopullinen tutkittavien määrä oli 148 (taulukko 1). Kyselyyn vastanneista 140 (94,6 %) oli naisia, 5 (3,4 %) oli miehiä ja 3 (2,0 %) vastaaja ei halunnut kertoa sukupuoltaan (taulukko 1). Yhtenä vastausvaihtoehtona oli myös ”Muu”, johon ei tullut lainkaan vastauksia. Tutkimuksen kannalta olisi ollut mielenkiintoista tarkastella oliko etäopetuskokemuksissa sukupuolten välisiä eroja, mutta miesvastaajien vähäisyyden vuoksi päätettiin tämä tarkastelu jättää tekemättä. Kyselyyn vastasi lähes yhtä suuri osa 0–5, 6–15 tai yli 15 työvuotta opettanutta luokanopettajaa (taulukko 1). Noin 30 % vastaajista opetti etäopetuksen aikana 1–2 ja 5–6 luokkia (taulukko 1). Hieman suurempi osuus vastaajista (42 %) opetti 3–4 luokkia (taulukko 1). Kyselyyn vastanneita oli lähes jokaisesta Suomen maakunnasta, eniten kuitenkin Uudeltamaalta 56 (38 %), Pirkanmaalta 15 (10 %) ja Varsinais-Suomesta 15 (10 %) (taulukko 1). Ahvenanmaalta ei ollut yhtään vastaajaa.

Taulukko 1.

Kyselyyn vastanneiden taustatiedot.

Kyselyyn vastanneet n=148	
Vastaaajan ikä, keskiarvo (keskihajonta)**	42 (9)
Sukupuoli	
(nainen), n (%)	140 (95)
(mies), n (%)	5 (3)
(ei halua kertoa), n (%)	3 (2)
Työvuodet luokanopettajana*	
0–5 vuotta, n (%)	43 (29)
6–15 vuotta, n (%)	49 (33)
Yli 15 vuotta, n (%)	55 (37)
Poikkeusolojen aikana opetettava luokka-aste	
1–2 luokka	44 (30)
3–4 luokka	63 (42)
5–6 luokka	41 (28)
Koulun sijainti**	
Etelä-Karjala, n (%)	4 (3)
Etelä-Pohjanmaa, n (%)	5 (3)
Etelä-Savo, n (%)	5 (3)
Kainuu, n (%)	3 (2)
Kanta-Häme, n (%)	6 (4)
Keski-Pohjanmaa, n (%)	2 (1)
Keski-Suomi, n (%)	2 (1)
Kymenlaakso, n (%)	4 (3)
Lappi, n (%)	8 (6)
Pirkanmaa, n (%)	15 (10)
Pohjanmaa, n (%)	3 (2)
Pohjois-Karjala, n (%)	5 (3)
Pohjois-Pohjanmaa, n (%)	1 (1)
Pohjois-Savo, n (%)	4 (3)
Päijät-Häme, n (%)	5 (3)
Satakunta, n (%)	3 (2)
Uusimaa, n (%)	56 (38)
Varsinais-Suomi, n (%)	15 (10)
Etäopetuksessa käytetyt yhteydenpito välineet, keskiarvo (keskihajonta)	5 (1)

Data on esitetty muodossa n (%) tai keskiarvo (keskihajonta). * = puuttuu yhden vastaajan tieto,
**=puuttuu 2 vastaajan tiedot.

5.3 Analyysimenetelmät

5.3.1 Määrälliset menetelmät

Tutkimuksen määrällinen analyysi noudatti kvantitatiiviselle tutkimukselle tyypillisiä menetelmiä. Määrällinen tutkimus vaatii riittävän suuren sekä edustavan otoksen. Asioiden kuvaaminen tapahtuu numeeristen suureiden avulla ja tulokset havainnollistetaan yleensä taulukoiden sekä kuvioiden avulla. Usein pyritään myös selvittämään tutkittavassa ilmiössä tapahtuvia muutoksia tai eri asioiden välisiä riippuvuussuhteita. Kvantitatiivisesta tutkimuksesta saatuja tuloksia pyritään yleistämään tilastollisen päättelyn keinoin laajempaan joukkoon kuin, mitä tutkitut havaintoyksiköt edustavat. (Heikkilä 2014, 15.)

Tutkimuksessa haluttiin selvittää luokanopettajien kokemuksia etäopetuksesta sekä siinä ilmenneitä haasteita. Tutkittavat edustivat kaikkia Suomen maakuntia, Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Maantieteellisesti laajan edustuksen vuoksi päädyttiin survey-tutkimukseen. Survey-tutkimus on tehokas ja taloudellinen tapa kerätä tietoa, kun tutkittavia on paljon. Survey-tutkimus on suunnitelmallinen kyselytutkimus, jonka aineisto kerätään tutkimuslomaketta käyttäen standardoidussa muodossa eli täsmälleen samalla tavalla jokaiselta vastaajalta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 125, 182; Heikkilä 2014, 17.)

Määrällisen tutkimusaineiston tulokset on esitetty keskiarvoina (keskihajonta), jos muuttujan jakauma on ollut normaalijakautunut ja mediaaneina (kvartiiliväli), jos muuttujan jakauma ei ole ollut normaalisti jakautunut. Kun tutkimuksessa verrattiin työkokemuksen yhteyttä etäopetuskyselyn vastauksiin, vastaajat jaettiin yli 10 vuotta ja alle 10 vuotta luokanopettajina toimineisiin vastaajiin. Ryhmien jakopiste 10 vuotta valikoitui, koska tutkimukseen vastanneet jakautuivat tällä jaottelulla samansuuruisiin ryhmiin, jolloin ryhmien vertailu oli mielekästä. Näiden kahden ryhmän välisiä eroja analysoitiin käyttämällä Independent Samples Mann-Whitney U-testiä, kun verrattiin vinosti jakautuneita muuttujia (vastaajien ikä (kysymys 4) sekä Likert-asteikoissa esitettyjen kysymysten vastaukset (kysymykset 11–15)).

Alle 10 ja yli 10 vuotta opettajana toimineiden ryhmiä verrattiin myös luokitteluasteikollisilla muuttujilla, joita olivat poikkeusolojen aikana opetettava luokka-aste ja koulun sijainti. Tässä vertailussa ryhmien välinen tilastollinen merkitsevyys selvitettiin khiin neliö testillä (χ^2 -testi). Lisäksi T-testiä käytettiin, kun ryhmien vastaukset olivat normaalisti jakautuneita ja keskiarvoja oli mielekästä tarkastella. Määrällisen tutkimuksen tilastollinen analysointi tehtiin IBM SPSS Statistic -ohjelman versiolla 27 (IBM SPSS, Armonk, NY, USA).

5.3.2 Laadulliset menetelmät

Tutkimuksen laadullisessa analyysissä noudatettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia eikä analyysiä ohjanneet ennakkokäsitykset tai teoreettinen viitekehys, jolloin sitä voidaan pitää induktiivisena. Tavoitteena oli sisällön erittelyn sijasta päästä mahdollisimman lähelle aineiston analyysiä, jossa kyselyn vastauksia lähestyttiin tulkitsemalla niiden merkitystä, eikä tyydytty ainoastaan raportoimaan, mitä vastaajat olivat kirjoittaneet. (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 110–113.)

Määrällisen analyysin yhteydessä havaittiin vastaajien jakautuminen positiivisten ja negatiivisten arvioiden suhteen. Myös laadullisissa vastauksissa oli havaittavissa sama karkea jako positiivisiin ja negatiivisiin vastauksiin, mikä ohjasi induktiivista sisällönanalyysia. Samalla koko aineisto tulee analysoiduksi saman periaatteen (positiivinen-negatiivinen) perusteella, mikä tekee määrällisten ja laadullisten analyysitulosten yhdistämisestä ja rinnakkaistulkinnasta mielekästä. (Tuomi ja Sarajärvi 2002, 110–112.) Avointen kysymysten vastaukset voivat tuoda tutkimukseen uusia näkökantoja ja ne voivat olla hyvin persoonallisia sekä tarjota paremman yleiskäsityksen tutkittavasta aiheesta kuin pelkät kyselylomakkeen kysymykset (Heikkilä 2014, 48).

Tutkimuksen avoin kommenttiosio (kysymys 16) keräsi 46 vastausta ja ne sisälsivät tietoa etäopetukseen liittyvästä kuormittuneisuudesta sekä haasteista. Aineiston analyysi aloitettiin lukemalla vastaukset huolellisesti läpi, jonka jälkeen alkuperäisistä ilmauksista tehtiin pelkistettyjä ilmauksia. Tämän jälkeen pelkistetyt ilmaukset ryhmiteltiin alaluokkiin sekä jaoteltiin positiivisiin tai negatiivisiin kokemuksiin. Alaluokkien nimet kategorisoitiin vastauksen sisällön perusteella. Negatiivisia alaluokkia aineistosta tunnistettiin seuraavasti: työn tekeminen, opettaminen, henkilökohtaiset voimavarat. Näistä muodostettiin edelleen pääluokkia, joita olivat opettaminen etäopetuksen aikana ja etäopetuksen kuormittavuus. Positiiviset ilmaukset jaettiin alaluokkiin seuraavasti: oppilaiden kokemukset, opettaminen, opettajana kehittyminen, työn tekeminen. Näistä muodostettiin edelleen pääluokkia, joita olivat: hyödyt oppilaille, opettajuus ja etäopetuksen aikainen työskentely. Taulukossa 2 on esimerkki laadullisen analyysin etenemisestä. Tarkemmin laadullisen aineiston analyysia on esitetty luvussa 6.5.

Taulukko 2.

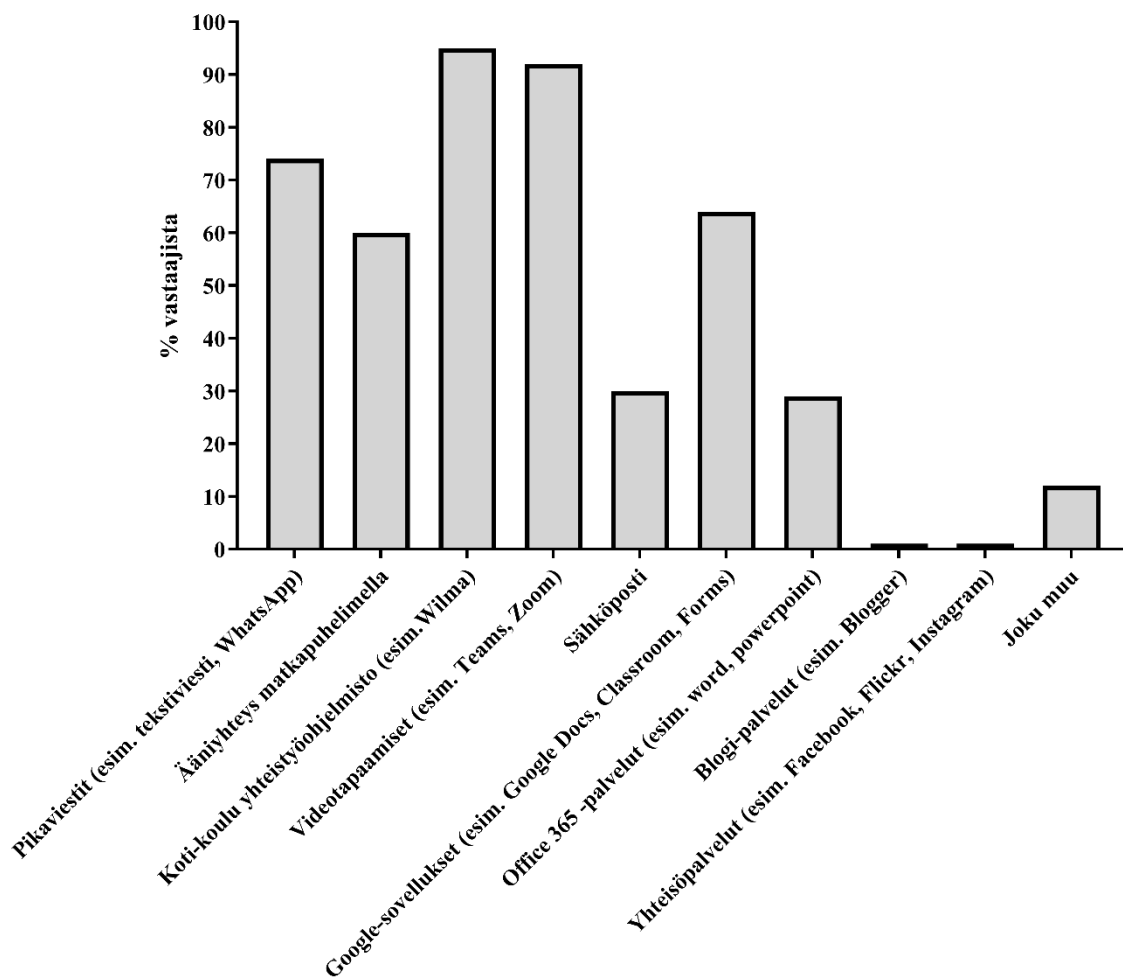
Esimerkki laadullisen analyysin etenemisestä.

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty merkitys	Alaluokka	Päälouokka
Kevään 2020 etäopetuksen aiheuttama väsymys jatkui pitkään eikä siitä ole palautunut vielääkään, vaikka eletty jo 1,5 vuotta veti se niin tiukille	Jaksaminen	Henkilökohtaiset voimavarat	Etäopetuksen kuormittavuus
Etäopetusjakson aikana huomasi selkeästi, että opettajilla tulisi olla koulun puolesta oma kannettava tietokone+ ehdottomasti myös älypuhelin.	Työskentelyvälineet	Työn tekeminen	Opettaminen etäopetuksen aikana
Etäopetusjakso on opettanut työni rajaamista, opsiin perehtymistä ja ennakkointia (suunnittelua etukäteen). Olen selkeyttänyt tavoitteita oppilaille ja arviointi vastaa tähän. Olen tyytyväinen etäopetusjakson oppeihin ja käytän niitä edelleen lähinä.	Ammatillinen kehittyminen	Opettajana kehittyminen	Opettajuus

6 Tutkimustulokset

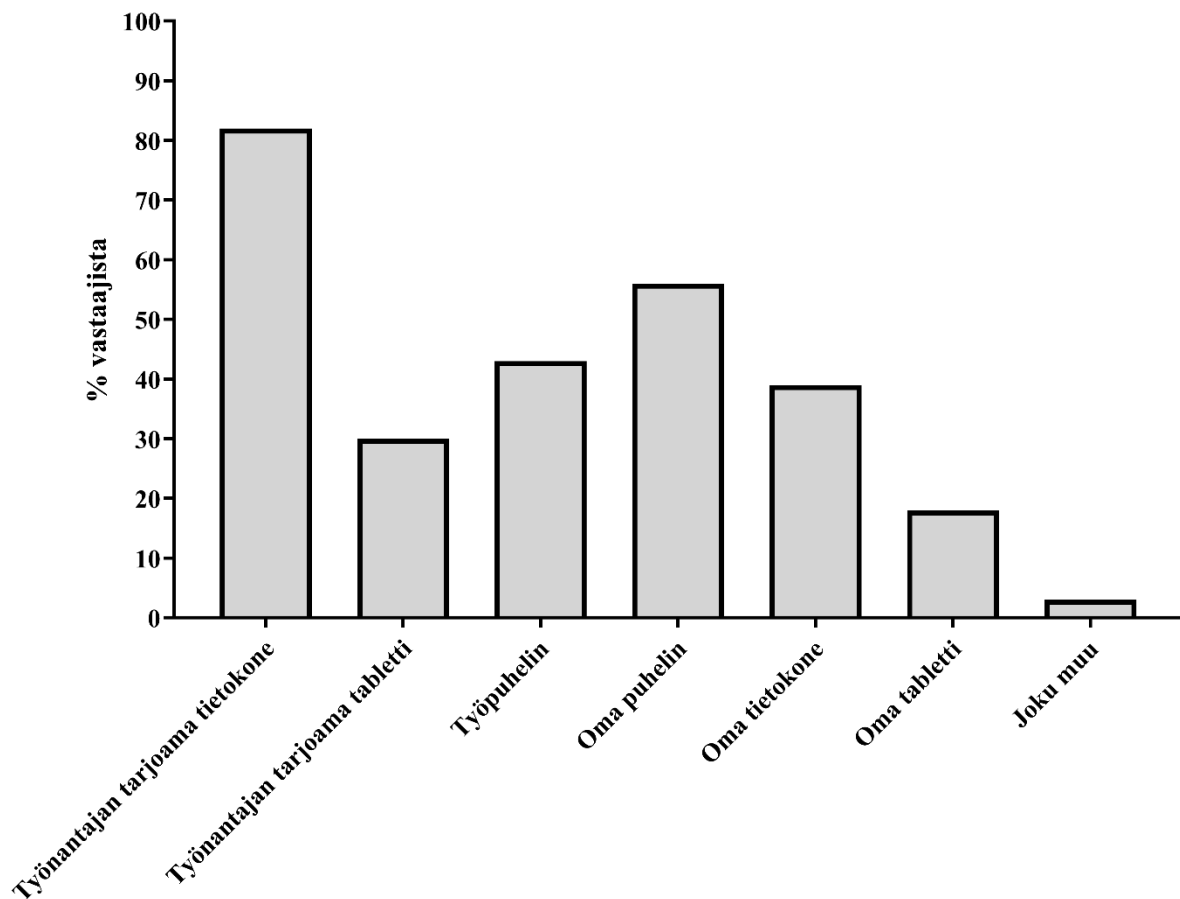
6.1 Etäopetuksessa käytetyt laitteet ja yhteydenpitovälineet

Luokanopettajat käyttivät keskimäärin viittä eri yhteydenpitovälinettä ja kuvio 1 osoittaa eri välineiden käytön prosentuaalisen jakautumisen vastaajien kesken (kuvio 1). Suosituimpia välineitä olivat koti-koulu yhteistyöohjelmistot (95 %) ja videotapaamiset (92 %) (kuvio 1). Pikaviestivälineet olivat myös opettajien suosiossa, sillä 74 % vastaajista raportoi käyttäneensä niitä etäopetuksen aikana (kuvio 1). Googlen- sovelluksia käytettiin myös paljon, yhteensä 64 % vastaajista (kuvio 1). Yli puolet (60 %) opettajista oli myös äänyhteydellä yhteydessä oppilaisiinsa etäopetuksen aikana (kuvio 1). Muita välineitä käytti 12 % opettajista (kuvio 1) ja eniten mainintoja ”joku muu” -kohtaan tuli YouTube (5 mainintaa) ja Peda.net (6 mainintaa) sivustoille.

Kuvio 1. Prosenttiosuudet etäopetuksessa käytössä olleista yhteydenpitovälineistä (n=148).

Selvitettäessä etäopetuksen aikana luokanopettajien käytössä olleita laitteita havaittiin, että suurimmalla osalla 122 (82 %) luokanopettajista oli etäopetuksen aikana käytössään työnantajan tarjoama tietokone (kuvio 2). Etäopetukseen tarvittava työpuhelin oli käytössä vain 63 (43 %) vastaajalla (kuvio 2). Omia laitteita käytettiin myös paljon, sillä oma puhelin oli käytössä 83 (56 %) vastaajista ja oma tietokone 57 (39 %) luokanopettajalla (kuvio 2). Omia laitteita käytettiin osittain työnantajan maksamalla prepaid-liittymällä, josta oli kolme mainintaa kohdassa ”joku muu” (kuvio 2). Luokanopettajista 101 (69 %) oli samaa tai täysin samaa mieltä siitä, että heillä oli riittävät välineet etäopetuksen toteuttamiseen (taulukko 3). Yksi viidesosa (21 %) vastaajista kuitenkin koki, että heillä ei ollut tarvittavia välineitä etäopetuksen järjestämiseen (taulukko 3).

Kuvio 2. Prosenttiosuudet etäopetuksessa käytössä olleista laitteista (n=148).

Taulukko 3.

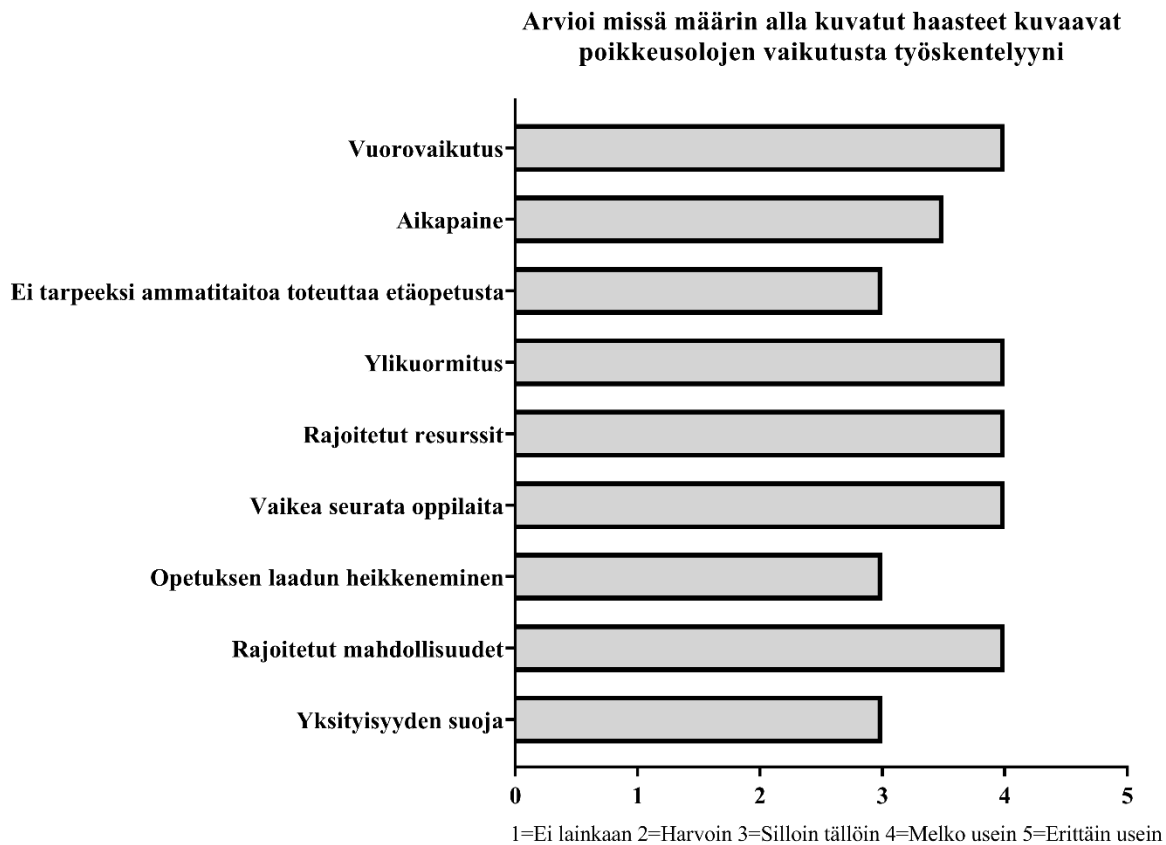
Vastauksien jakautuminen väittämässä: ”Minulla on ollut käytössäni riittävät välineet etäopetuksen toteuttamiseen”.

	Vastauksien määrä (n)	Osuus kaikista vastauksista (%)
Täysin eri mieltä	7	4,8
Eri mieltä	24	16,3
Neutraali	15	10,2
Samaa mieltä	74	50,3
Täysin samaa mieltä	27	18,4
Yht.	147	100,0

6.2 Luokanopettajien etäopetuskokemukset

6.2.1 Haasteet poikkeusolojen aikana

Tarkasteltaessa luokanopettajien kokemuksia etäopetuksen aikana huomattiin, että vastaukset olivat jakautuneet useassa kysymyksessä vinosti. Tämän takia tuloksia päädyttiin tarkastelemaan mediaanien avulla. Luokanopettajat kokivat työskentelyn haasteita poikkeusolojen aikana. Vastanneista 94 (64 %) koki melko usein tai erittäin usein haasteita vuorovaikutuksessa (mediaanivastaus 4) (kuvio 3) (taulukko 4). Luokanopettajat kokivat ylikuormitusta poikkeusolojen aikana, sillä vastanneista jopa 91 (62 %) koki melko usein tai erittäin usein ylikuormitusta (mediaanivastaus 4) (kuvio 3) (taulukko 4). Tähän väittämään tulikin kysymyksessä 11 eniten (n=49) erittäin usein vastauksia (taulukko 4). Työskentelyyn vaikutti 79 (53 %) vastaajalla melko usein tai erittäin usein rajoitetut resurssit (kuvio 3) (taulukko 4). Opetuksen laadun arvioi heikentyneen 72 (49 %) luokanopettajaa melko usein tai erittäin usein etäopetuksen aikana (taulukko 4). Luokanopettajista 84 (56 %) oli sitä mieltä, että työskentelyn mahdollisuudet olivat rajoitetut etäopetuksen aikana melko tai erittäin usein (taulukko 4). Vastaajista 75 (49 %) arvioi yksityisyydensuojan (tietosuojalain) vaikuttaneen vain harvoin tai ei lainkaan opettajan työskentelyyn etäopetuksen aikana. Yksityisyyden suoja saikin kysymyksessä eniten (n=21) ei lainkaan vastauksia (taulukko 4).

Kuvio 3. Kysymyksen 11 "Arvioi missä määrin alla kuvatut haasteet kuvaavat poikkeusolojen vaikutusta työskentelyyni" vastauksien mediaanit (n=148). (Väittämä: Rajoitetut mahdollisuudet n=147)

Taulukko 4.

Vastauksien jakautuminen kysymyksessä 11.

Arvioi missä määrin alla kuvatut haasteet kuvaavat poikkeusolojen vaikutusta työskentelyyni						
	Ei lainkaan	Harvoin	Silloin tällöin	Melko usein	Erittäin usein	Yht.
Vuorovaikutus, n (%)	0 (0)	12 (8,1)	42 (28,4)	60 (40,5)	34 (23)	148 (100)
Aikapaine, n (%)	10 (6,8)	25 (16,9)	39 (26,4)	45 (30,4)	29 (19,6)	148 (100)
Ei tarpeeksi ammattitaitoa toteuttaa etäopetusta, n (%)	15 (10,1)	42 (28,4)	54 (36,5)	28 (18,9)	9 (6,1)	148 (100)
Ylikuormitus, n (%)	13 (8,8)	15 (10,1)	29 (19,6)	42 (28,4)	49 (33,1)	148 (100)
Rajoitetut resurssit, n (%)	9 (6,1)	16 (10,8)	44 (29,7)	57 (38,5)	22 (14,9)	148 (100)
Vaikea seurata oppilaita, n (%)	4 (2,7)	7 (4,7)	47 (31,8)	53 (35,8)	37 (25,0)	148 (100)
Opetuksen laadun heikkeneminen, n (%)	5 (3,4)	16 (10,8)	55 (37,2)	49 (33,1)	23 (15,5)	148 (100)
Rajoitetut mahdollisuudet, n (%)	3 (2,0)	11 (7,5)	49 (33,3)	53 (36,1)	31 (21,1)	147 (100)
Yksityisyyden suoja, n (%)	21 (14,2)	52 (35,1)	49 (33,1)	20 (13,5)	6 (4,1)	148 (100)

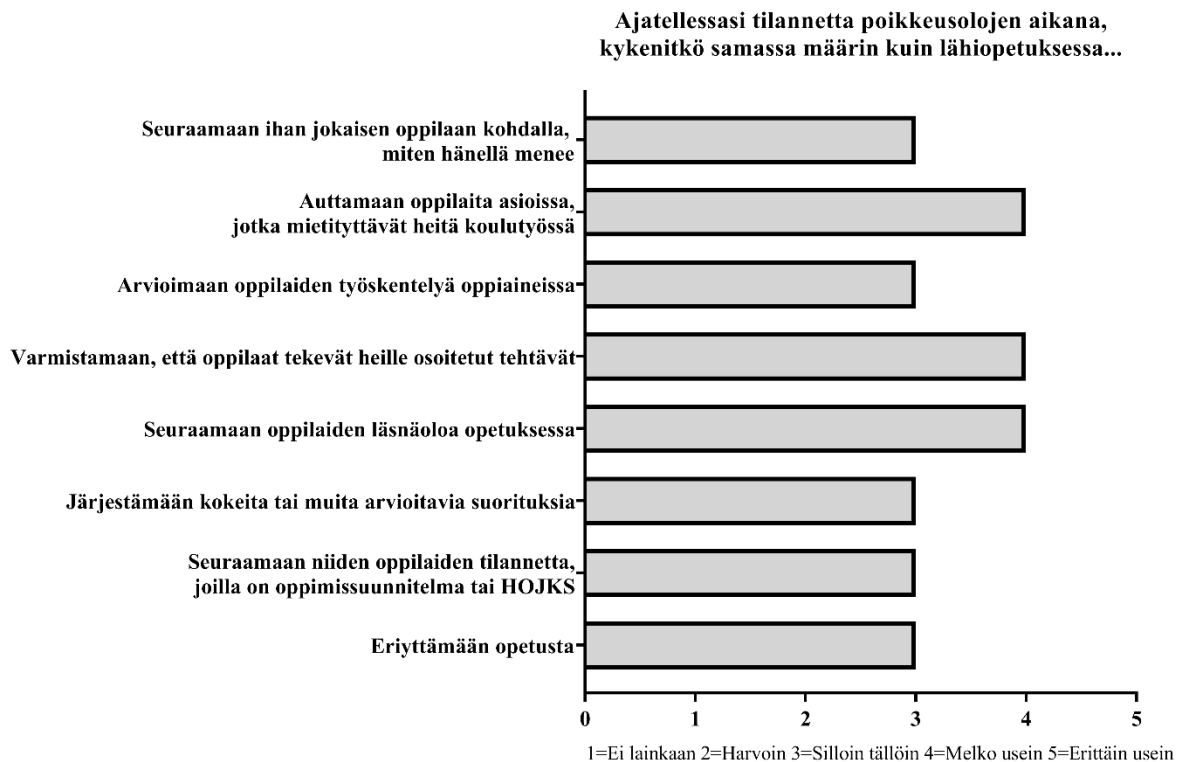
Data on esitetty muodossa n (%).

6.2.2 Poikkeusolojen aikainen opetus verrattuna lähiopetukseen

Luokanopettajien vastaukset olivat selkeästi jakautuneet jokaisen oppilaan seuraamista koskevassa kysymyksessä mediaanivastauksen ollessa 3 (kuvio 4). Opettajista 65 (44 %) arvioi ettei pystynyt seuraamaan lainkaan tai vain harvoin, miten oppilaalla menee, kun taas 55 (37 %) katsoi pystyvänsä seuraamaan melko usein tai erittäin usein jokaista oppilastaan (taulukko 5). Noin puolet vastaajista (52 %) pystyi auttamaan melko usein tai erittäin usein oppilaita asioissa, jotka mietityttivät heitä koulutyössä, mediaanivastauksen ollessa 4 (kuvio 4) (taulukko 5). Suurin osa 107 (72 %) luokanopettaa pystyi varmistamaan melko usein tai erittäin usein, että oppilaat suorittavat heille osoitetut tehtävät (mediaanivastaus 4) (kuvio 4) (taulukko 5). Vastaajista 99 (67 %) pystyi seuraamaan melko usein tai erittäin usein oppilaiden läsnäoloa opetuksessa, mediaanivastauksen ollessa 4 (kuvio 4) (taulukko 5). Tähän väittämään tuli myös kysymyksessä 12 eniten (n=42) erittäin usein vastauksia (taulukko 5). Kokeiden tai muiden arvioitavien suoritusten järjestäminen koettiin hankalampana etäopetuksen aikana. Luokanopettajista 94 (64 %) pystyi järjestämään silloin tällöin, harvoin

tai ei lainkaan, arvioitavia suorituksia samassa määrin kuin lähiopetuksessa (taulukko 5).

Tämä väittämä sai eniten (n=15) kysymyksessä 12 ei lainkaan vastauksia.

Kuvio 4. Kysymyksen 12 "Ajatellessani tilannetta poikkeusolojen aikana, kykenitkö samassa määrin kuin lähiopetuksessa..." vastauksien mediaanit (n=148). (Väittämät: Seuraamaan niiden oppilaiden tilannetta, joilla on oppimissuunnitelma tai HOJKS n=144, Eriyttämään opetusta n=147)

Taulukko 5.

Vastauksien jakautuminen kysymyksessä 12.

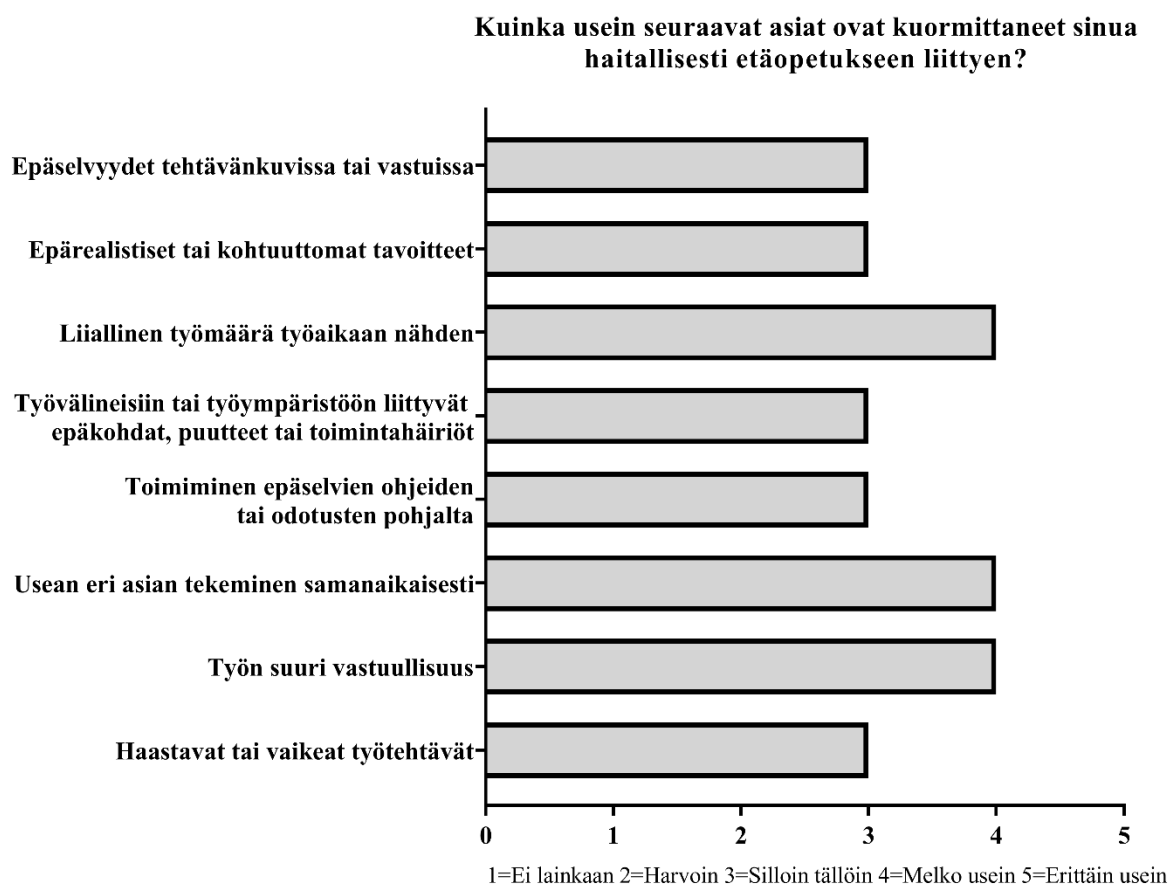
Ajatellessasi tilannetta poikkeusolojen aikana, kykenitkö samassa määrin kuin lähiopetuksessa...						
	Ei lainkaan	Harvoin	Silloin tällöin	Melko usein	Erittäin usein	Yht.
Seuraamaan ihan jokaisen oppilaan kohdalla, miten hänellä menee, n (%)	12 (8,1)	53 (35,8)	28 (18,9)	48 (32,4)	7 (4,7)	148 (100)
Auttamaan oppilaita asioissa, jotka mietityttävät heitä koulutyössä, n (%)	0 (0)	24 (16,2)	47 (31,8)	65 (43,9)	12 (8,1)	148 (100)
Arvioimaan oppilaiden työskentelyä oppiaineissa, n (%)	2 (1,4)	29 (19,6)	58 (39,2)	50 (33,8)	9 (6,1)	148 (100)
Varmistamaan, että oppilaat tekevät heille osoitetut tehtävät, n (%)	0 (0)	12 (8,1)	29 (19,6)	73 (49,3)	34 (23,0)	148 (100)
Seuraamaan oppilaiden läsnäoloa opetuksessa, n (%)	6 (4,1)	14 (9,5)	29 (19,6)	57 (38,5)	42 (28,4)	148 (100)
Järjestämään kokeita tai muita arvioitavia suorituksia, n (%)	15 (10,1)	24 (16,2)	55 (37,2)	41 (27,7)	13 (8,8)	148 (100)
Seuraamaan niiden oppilaiden tilannetta, joilla on oppimissuunnitelma tai HOJKS, n (%)	7 (4,9)	29 (20,1)	49 (34,0)	44 (30,6)	15 (10,4)	144 (100)
Eriyttämään opetusta, n (%)	12 (8,2)	44 (29,9)	47 (32,0)	29 (19,7)	15 (10,2)	147 (100)

Data on esitetty muodossa n (%).

6.2.3 Etäopetuksen aiheuttama kuormitus

Kysymys epärealististen tai kohtuuttomien tavoitteiden kuormittavuudesta jakautui tasaisesti mediaanin (3) molemmille puolille (kuvio 5). Noin kolmasosa luokanopettajista (36 %) piti melko usein tai erittäin usein kuormittavana epärealistisia tai kohtuuttomia tavoitteita (taulukko 6). Noin kolmasosa puolestaan (35 %) ei pitänyt lainkaan tai vain harvoin etäopetuksen tavoitteita kuormittavana (taulukko 6). Opettajista 97 (66 %) koki kuormittavana melko usein tai erittäin usein liiallisen työmäärän työaikaan nähden (taulukko 6). Kuviosta 5

nähdään, että mediaani tämän väittämän kohdalla on 4 eli melko usein. Usean eri asian tekemisen samanaikaisesti koki 93 (63 %) vastaajaa melko usein tai erittäin usein kuormittavana (mediaanivastaus 4) (kuvio 5). Yli puolet vastaajista (58 %) piti työn suurta vastuullisuutta melko tai erittäin usein kuormittavana mediaanivastauksen ollessa 4 (kuvio 5). Tässä kysymyksessä (14) tuli eniten erittäin usein vastauksia kolmeen väittämään: liiallinen työmäärä työaikaan nähden (n=58), usean eri asian tekeminen samanaikaisesti (n=46) ja työn suuri vastuullisuus (n=43). Eniten ei lainkaan vastauksia tuli väittämään epäselvyydet tehtäväkuvauksissa ja vastuissa (n=19) (taulukko 6).

Kuvio 5. Kysymyksen 14 "Kuinka usein seuraavat asiat ovat kuormittaneet sinua haitallisesti etäopetukseen liittyen" vastauksien mediaanit (n=148). (Väittämä: Epäselvyydet tehtäväkuvissa tai vastuissa n=146)

Taulukko 6.

Vastauksien jakautuminen kysymyksessä: ” Kuinka usein seuraavat asiat ovat kuormittaneet sinua haitallisesti etäopetukseen liittyen?”.

Kuinka usein seuraavat asiat ovat kuormittaneet sinua haitallisesti etäopetukseen liittyen?						
	Ei lainkaan	Harvoin	Silloin tällöin	Melko usein	Erittäin usein	Yht.
Epäselvyydet tehtävänkuvissa tai vastuissa, n (%)	19 (13,0)	48 (32,9)	45 (30,8)	30 (20,5)	4 (2,7)	146 (100)
Epärealistiset tai kohtuuttomat tavoitteet, n (%)	11 (7,4)	41 (27,7)	43 (29,1)	38 (25,7)	15 (10,1)	148 (100)
Liiallinen työmäärä työaikaan nähden, n (%)	10 (6,8)	13 (8,8)	28 (18,9)	39 (26,4)	58 (39,2)	148 (100)
Työvälineisiin tai työympäristöön liittyvät epäkohdat, puutteet tai toimintahäiriöt, n (%)	6 (4,1)	28 (18,9)	57 (38,5)	35 (23,6)	22 (14,9)	148 (100)
Toimiminen epäselvien ohjeiden tai odotusten pohjalta, n (%)	11 (7,4)	38 (25,7)	55 (37,2)	30 (20,3)	14 (9,5)	148 (100)
Usean eri asian tekeminen samanaikaisesti, n (%)	6 (4,1)	13 (8,8)	36 (24,3)	47 (31,8)	46 (31,1)	148 (100)
Työn suuri vastuullisuus, n (%)	5 (3,4)	21 (14,2)	37 (25,0)	42 (28,4)	43 (29,1)	148 (100)
Haastavat tai vaikeat työtehtävät, n (%)	0 (0)	36 (24,3)	59 (39,9)	33 (22,3)	11 (7,4)	148 (100)

Data on esitetty muodossa n (%).

6.2.4 Työntekijöiden yhteistyö etäopetuksen aikana

Työntekijöiden keskinäinen yhteistyö ja vuorovaikutus toimi hyvin etäopetuksen aikana. Kyselyn opettajista 89 (60 %) vastasi, että yhteistyö ei kuormittanut lainkaan tai harvoin mediaanivastauksen ollessa 2 (kuvio 6) (taulukko 7). Kyselyn mukaan luokanopettajat saivat tarvittaessa tukea työkavereiltaan työn tekemiseen, sillä 101 (68 %) opettajaa valitsi vaihtoehdon ei lainkaan tai harvoin liian vähäistä tukea (mediaanivastaus 2) (kuvio 6). Esimiehen kanssa tehtävä yhteistyö ja vuorovaikutus sujui myös etäopetusaikana, sillä ”liian vähäinen tuki esimieheltä työn tekemiseen” -väittämään vastattiin useimmiten (73 % vastauksista) ei lainkaan tai harvoin (n=108) mediaanivastauksen ollessa 2 (kuvio 6) (taulukko 7). Noin neljäsosa opettajista (26 %) koki melko usein tai erittäin usein työn

aiheuttaneen sellaista kuormitusta, joka heikentää fyysistä tai henkistä terveyttä (taulukko 7). Tähän väittämään tuli kysymyksessä 15 eniten (n=17) erittäin usein vastauksia (taulukko 7). Toisaalta eniten ei lainkaan vastauksia kysymyksessä 15 tuli väittämiin: ongelmat yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa esimiehen kanssa (n=54), liian vähäinen tuki työtovereilta työn tekemiseen (n=47) ja liian vähäinen tuki esimieheltä työn tekemiseen (n=47) (taulukko 7).

Kuvio 6. Kysymyksen 15 ”Kuinka usein seuraavat asiat ovat kuormittaneet sinua haitallisesti etäopetukseen liittyen” vastauksien mediaanit (n=148). (Väittäjä: Ongelmat yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa esimiehen kanssa n=147)

Taulukko 7.

Vastauksien jakautuminen kysymyksessä: ” Kuinka usein seuraavat asiat ovat kuormittaneet sinua haitallisesti nimenomaan etäopetukseen liittyen?”.

Kuinka usein seuraavat asiat ovat kuormittaneet sinua haitallisesti nimenomaan etäopetukseen liittyen?						
	Ei lainkaan	Harvoin	Silloin tällöin	Melko usein	Erittäin usein	Yht.
Ongelmat työntekijöiden keskinäisessä yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa, n (%)	42 (28,4)	47 (31,8)	40 (27,0)	13 (8,8)	6 (4,1)	148 (100)
Liian vähäinen tuki työtovereilta työn tekemiseen, n (%)	47 (31,8)	54 (36,5)	25 (16,9)	19 (12,8)	3 (2,0)	148 (100)
Ongelmat yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa esimiehen kanssa, n (%)	54 (36,7)	54 (36,7)	22 (15,0)	12 (8,2)	5 (3,4)	147 (100)
Liian vähäinen tuki esimieheltä työn tekemiseen, n (%)	47 (31,8)	43 (29,1)	31 (20,9)	13 (8,8)	14 (9,5)	148 (100)
Työ aiheuttaa sellaista kuormitusta, joka heikentää fyysistä tai henkistä terveyttäni, n (%)	29 (19,6)	41 (27,7)	40 (27,0)	21 (14,2)	17 (11,5)	148 (100)

Data on esitetty muodossa n (%).

6.3 Työkokemus ja etäopetus

Seuraavaksi tutkimuksessa selvitettiin, oliko vastaajan työkokemuksella vaikutusta hänen kokemukseensa etäopetuksesta. Vertailua varten tutkimukseen vastanneet jaettiin kahteen ryhmään perustuen luokanopettajana toimittuihin työvuosiin: alle 10 vuotta tai yli 10 vuotta (taulukko 8). Ryhmien välisissä analyyseissä tutkittavien määrä on 147, koska yksi vastaaja ei ollut ilmoittanut kauanko hän on toiminut luokanopettajana. Ryhmät olivat kokoluokaltaan ja taustatietojensa osalta hyvin samanlaisia (taulukko 8). Alle 10 vuotta luokanopettajina toimineiden mediaani ikä oli 31 kun taas yli 10 vuotta opettaneiden 46 vuotta ($p < .001$). Sukupuolen, koulun sijainnin tai opetetun luokka-asteen välillä ei ollut ryhmien välistä tilastollista merkitsevyyttä (taulukko 8).

Taulukko 8.

Alle 10 ja yli 10 vuotta luokanopettajina toimineiden vastaajien taustatiedot.

Kyselyyn vastanneet (n=147)			
	Toiminut alle 10 v luokanopettajana n=60	Toiminut yli 10 v luokanopettajana n=87	p-arvo
Vastaajan ikä, mediaani (kvartiiliväli)**	31 (29-37)	46 (42-52)	< .001 ^a
Sukupuoli			.655 ^b
(nainen), n (%)	56 (93,3)	83 (95,4)	
(mies), n (%)	2 (3,3)	3 (3,4)	
(ei halua kertoa), n (%)	2 (3,3)	1 (1,1)	
Poikkeusolojen aikana opetettava luokka-aste			.270 ^b
1–2 luokka	21 (35,0)	23 (26,4)	
3-4 luokka	21 (35,0)	42 (48,3)	
5-6 luokka	18 (30,0)	22 (25,3)	
Koulun sijainti missä opettanut**			.207 ^b
Uusimaa, n (%)	26 (44)	29 (33,7)	
Muu maa, n (%)	33 (55,9)	57 (66,3)	
Etäopetuksessa käytetyt yhteydenpitovälineet, keskiarvo (keskihajonta)	5 (1)	4 (1)	.328 ^c

Data on esitetty muodossa n (%), keskiarvo (keskihajonta) tai mediaani (kvartiiliväli). **=puuttuu 2 vastaajan tiedot, ^a=Independent Samples Mann-Whitney U test, ^b= χ^2 -testi, ^c=t-testi.

Kun opettajat arvioivat poikkeusolojen vaikutusta työskentelynsä, kauemmin luokanopettajana toimineet (yli 10 v) kokivat useammin, ettei heillä ollut tarpeeksi ammattitaitoa toteuttaa etäopetusta verrattuna lyhemmän työkokemuksen omaaviin luokanopettajiin (alle 10 v) (U=3118, p=.037, r=.24) (taulukko 9). Lisäksi yli 10 vuotta opettaneet luokanopettajat kokivat ylikuormittuvansa etätyöskentelystä enemmän kuin alle 10 vuotta opettaneet (U=3189, p=.018, r=.19) (taulukko 9). Tämän kysymyksen (11) muista väittämistä ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroavaisuuksia (taulukko 9).

Taulukko 9.

Alle 10 ja yli 10 vuotta luokanopettajina toimineiden vastaukset kysymykseen 11: ”Arvioi missä määrin alla kuvatut haasteet kuvaavat poikkeusolojen vaikutusta työskentelyyni”.

Kyselyyn vastanneet (n=147)				
	Toiminut alle 10 v luokanopettajana n=60	Toiminut yli 10 v luokanopettajana n=87	Mann- Whitney U	p-arvo
Vuorovaikutus, mediaani (kvartiiliväli)	4 (3-5)	4 (3-4)	2384	.346
Aikapaine, mediaani (kvartiiliväli)	3 (2-4)	4 (3-4)	2954	.162
Ei tarpeeksi ammattitaitoa toteuttaa etäopetusta, mediaani (kvartiiliväli)	3 (2-3)	3 (2-4)	3118	.037
Ylikuormitus, mediaani (kvartiiliväli)	4 (2-4)	4 (3-5)	3189	.018
Rajoitetut resurssit, mediaani (kvartiiliväli)	4 (3-4)	3 (3-4)	2291	.187
Vaikea seurata oppilaita, mediaani (kvartiiliväli)	4 (3-4)	4 (3-5)	2275	.166
Opetuksen laadun heikkeneminen, mediaani (kvartiiliväli)	3 (3-4)	3 (3-4)	2776	.492
Rajoitetut mahdollisuudet, mediaani (kvartiiliväli)	4 (3-4)	4 (3-4)	2622	.861
Yksityisyyden suoja, mediaani (kvartiiliväli)	3 (2-3)	2 (2-3)	2362	.307

Data on esitetty muodossa mediaani (kvartiiliväli). Tilastollinen merkitsevyys testattu Independent Samples Mann-Whitney U testillä.

Opettajien ajatellessa opetusta poikkeusolojen aikana verrattuna lähiopetusaikaan havaittiin, että lyhyemmän luokanopettaja uran (alle 10 v) omaavat kokivat etäopetuksen aikana enemmän haasteita oppilaiden henkilökohtaisessa seuraamisessa kuin opettajana kauemmin toimineet (yli 10 v) ($U=3343$, $p=.003$, $r=.25$) (taulukko 10). Lisäksi alle 10 vuotta luokanopettajana toimineet kokivat oppilaiden työskentelyn arvioimisen haasteellisempaan kuin yli 10 vuotta toimineet ($U=3113$, $p=.036$, $r=.17$) (taulukko 10). Huomattavaa oli myös se, että alle 10 vuotta opettaneet kokivat oppilaiden tehtävien tekemisen varmistamisen ongelmallisempaan, kuin yli 10 vuotta luokanopettajana toimineet ($U=3123$, $p=.029$, $r=.18$)

(taulukko 10). Tämän kysymyksen (12) muista väittämistä ei löytynyt työkokemusta vertaillen muita tilastollisesti merkitseviä eroavaisuuksia (taulukko 10).

Taulukko 10.

Alle 10 ja yli 10 vuotta luokanopettajina toimineiden vastaukset kysymykseen 12: "Ajatellessani tilannetta poikkeusolojen aikana, kykenitkö samassa määrin kuin lähiopetuksessa..."

Kyselyyn vastanneet (n=147)				
	Toiminut alle 10 v luokanopettajana n=60	Toiminut yli 10 v luokanopettajana n=87	Mann- Whitney U	p-arvo
Seuraamaan ihan jokaisen oppilaan kohdalla, miten hänellä menee, mediaani (kvartiiliväli)	2 (2-3)	3 (2-4)	3343	.003
Auttamaan oppilaita asioissa, jotka mietityttävät heitä koulutyössä, mediaani (kvartiiliväli)	4 (3-4)	4 (3-4)	2653	.858
Arvioimaan oppilaiden työskentelyä oppiaineissa, mediaani (kvartiiliväli)	3 (2-4)	3 (3-4)	3113	.036
Varmistamaan, että oppilaat tekevät heille osoitetut tehtävät, mediaani (kvartiiliväli)	4 (3-4)	4 (4-5)	3123	.029
Seuraamaan oppilaiden läsnäoloa opetuksessa, mediaani (kvartiiliväli)	4 (3-4)	4 (3-5)	2861	.300
Järjestämään kokeita tai muita arvioitavia suorituksia, mediaani (kvartiiliväli)	3 (2-4)	3 (2-4)	2523	.721
Seuraamaan niiden oppilaiden tilannetta, joilla on oppimissuunnitelma tai HOJKS, mediaani (kvartiiliväli)	3 (2-4)	3 (3-4)	2823	.126
Eriyttämään opetusta, mediaani (kvartiiliväli)	3 (2-4)	3 (2-4)	2383	.448

Data on esitetty muodossa mediaani (kvartiiliväli). Tilastollinen merkitsevyys testattu Independent Samples Mann-Whitney U testillä.

Etäopetuksen kuormittavuutta mitanneesta kysymyksestä (14) selvisi, että vähemmän työkokemusta omaavilla luokanopettajilla (alle 10 v) oli enemmän epäselvyyksiä tehtävänkuivissa ja vastuissa verrattuna kauemmin luokanopettajana toimineisiin (yli 10 v) ($U=1974$, $p=.021$, $r=.19$) (taulukko 11). Yli 10 vuotta luokanopettajana toimineet kokivat kuitenkin liiallisen työmäärän työaikaan nähden kuormittavampana kuin alle 10 vuotta luokanopettajana toimineet ($U=3091$, $p=.048$, $r=.16$) (taulukko 11). Yli 10 vuotta luokanopettajina toimineilla oli paljon enemmän vastauksia 5 (erittäin usein) ($n=40$) tähän väitteeseen kuin alle 10 vuotta toimineilla ($n=17$). (taulukko 11). Tämän kysymyksen (14) muista väittämistä ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroja ryhmien välille (taulukko 11).

Taulukko 11.

Alle 10 ja yli 10 vuotta luokanopettajina toimineiden vastaukset kysymykseen 14: "Kuinka usein seuraavat asiat ovat kuormittaneet sinua haitallisesti etäopetukseen liittyen?".

Kyselyyn vastanneet (n=147)				
	Toiminut alle 10 v luokanopettajana n=60	Toiminut yli 10 v luokanopettajana n=87	Mann- Whitne y U	p-arvo
Epäselvyydet tehtävänkuivissa tai vastuissa, mediaani (kvartiiliväli)	3 (2-4)	2 (2-3)	1974	.021
Epärealistiset tai kohtuuttomat tavoitteet, mediaani (kvartiiliväli)	3 (2-4)	3 (2-4)	2516	.702
Liiallinen työmäärä työaikaan nähden, mediaani (kvartiiliväli)	4 (3-5)	4 (3-5)	3091	.048
Työvälineisiin tai työympäristöön liittyvät epäkohdat, puutteet tai toimintahäiriöt, mediaani (kvartiiliväli)	3 (3-4)	3 (3-4)	2656	.850
Toimiminen epäselvien ohjeiden tai odotusten pohjalta, mediaani (kvartiiliväli)	3 (2-4)	3 (2-4)	2194	.088
Usean eri asian tekeminen samanaikaisesti, mediaani (kvartiiliväli)	4 (3-5)	4 (3-5)	2864	.298
Työn suuri vastuullisuus, mediaani (kvartiiliväli)	4 (3-4)	4 (3-5)	2983	.129
Haastavat tai vaikeat työtehtävät, mediaani (kvartiiliväli)	3 (2-3)	3 (2-4)	2860	.303

Data on esitetty muodossa mediaani (kvartiiliväli). Tilastollinen merkitsevyys testattu Independent Samples Mann-Whitney U testillä.

Toisesta kuormittavuutta mittaavasta kysymyksestä (15) selvisi, että kauemmin luokanopettajana toimineet (yli 10 v) kokivat paljon useammin työn aiheuttaneen sellaista kuormitusta, joka heikentää fyysistä tai henkistä terveyttä verrattuna lyhyemmän työuran omaaviin luokanopettajiin (alle 10 v) ($U=3337$, $p=.003$, $r=.24$) (taulukko 12). Tämän kysymyksen muista kuormittavuuteen liittyvistä väittämistä ei löytynyt tilastollisesti merkitseviä eroavaisuuksia (taulukko 12).

Taulukko 12.

Alle 10 ja yli 10 vuotta luokanopettajina toimineiden vastaukset kysymykseen 15: "Kuinka usein seuraavat asiat ovat kuormittaneet sinua haitallisesti nimenomaan etäopetukseen liittyen?"

Kyselyyn vastanneet (n=147)				
	Toiminut alle 10 v luokanopettajana n=60	Toiminut yli 10 v luokanopettajan a n=87	Mann- Whitney U	p-arvo
Ongelmat työntekijöiden keskinäisessä yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa, mediaani (kvartiiliväli)	2 (1-3)	2 (1-3)	2652	.865
Liian vähäinen tuki työtovereilta työn tekemiseen, mediaani (kvartiiliväli)	2 (1-3)	2 (1-3)	2560	.837
Ongelmat yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa esimiehen kanssa, mediaani (kvartiiliväli)	2 (1-2)	2 (1-3)	2608	.861
Liian vähäinen tuki esimieheltä työn tekemiseen, mediaani (kvartiiliväli)	2 (1-3)	2 (1-3)	2562	.845
Työ aiheuttaa sellaista kuormitusta, joka heikentää fyysistä tai henkistä terveyttäni, mediaani (kvartiiliväli)	2 (1-3)	3 (2-4)	3337	.003

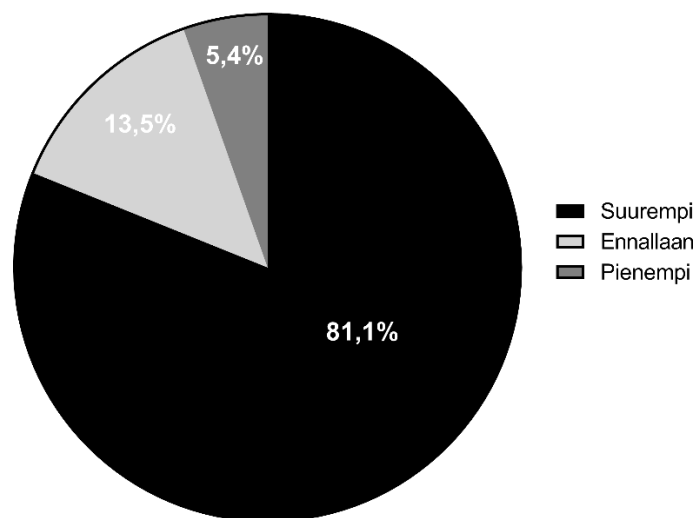
Data on esitetty muodossa mediaani (kvartiiliväli). Tilastollinen merkitsevyys testattu Independent Samples Mann-Whitney U testillä.

6.4 Etäopetuksen kokonaistyömäärä

Luokanopettajat kokivat kokonaistyömäärän kasvaneen poikkeusolojen etäopetusjakson aikana merkittävästi. Suurin osa vastaajista 120 (81 %) koki kokonaistyömäärän olleen suurempi poikkeusolojen aikana verrattuna normaalitilanteeseen (kuvio 7).

Tutkimuksesta ilmeni myös opettajien työkokemuksen vaikuttaneen kokonaistyömäärän kokemukseen. Verrattaessa lyhyemmän ja pidemmän luokanopettajauran omaavien vastauksia väittämään “kuinka suuri työmääräsi on kokonaisuudessaan ollut poikkeusolojen aikana verrattuna normaalitilanteeseen?” kokivat yli 10 vuotta luokanopettajana toimineet työmäärän suuremmaksi kuin alle 10 vuotta luokanopettajana toimineet ($U=2966$, $p=.040$, $r=.17$) (taulukko 13).

Kuinka suuri työmääräsi on kokonaisuudessaan ollut poikkeusolojen aikana verrattuna normaalitilanteeseen?

Kuvio 7. Prosenttiosuudet kysymyksestä: "Kuinka suuri työmääräsi on kokonaisuudessaan ollut poikkeusolojen aikana verrattuna normaalitilanteeseen" (n=148).

Taulukko 13.

Alle 10 ja yli 10 vuotta luokanopettajina toimineiden vastaukset kysymykseen 13: "Kuinka suuri työmääräsi on kokonaisuudessaan ollut poikkeusolojen aikana verrattuna normaalitilanteeseen?"

Kyselyyn vastanneet (n=147)				
	Toiminut alle 10v luokanopettajana n=60	Toiminut yli 10v luokanopettajana n=87	Mann- Whitney U	p-arvo
Kuinka suuri työmääräsi on kokonaisuudessaan ollut poikkeusolojen aikana verrattuna normaalitilanteeseen, mediaani (kvartiiliväli)	3 (2-3)	3 (3-3)	2966	.040

Data on esitetty muodossa mediaani (kvartiiliväli). Tilastollinen merkitsevyys testattu Independent Samples Mann-Whitney U testillä.

6.5 Laadulliset tutkimustulokset

Laadullisen aineiston analyysissä erityisen merkittävänä näyttäytyi avoimissa vastauksissa opettajien jaksaminen etäopetuksessa (henkilökohtaiset voimavarat, 20 vastausta) (taulukko 14). Etäopetuksen kuvattiin kuormittaneen opettajia kokonaisvaltaisesti ja vastauksista välittyi kiireen aiheuttama stressi.

”Tarkkoja muistikuvia kevään 2020 etäopetusjaksosta ole, silloin painettiin intensiivisesti ja täysillä.”

“Olihan se selviytymistä päivä kerrallaan keväällä 2020, kun kaikki etäopetus oli niin uutta ja työmäärä oli valtava. “

Jaksaminen vaikutti liittyvän myös kokemukseen opettamisesta ja etenkin etätyön aiheuttamasta stressistä ja kuormituksesta palautumiseen (taulukko 14). Eräs vastaajista arvioi palautumisen olevan yhä käynnissä yli vuosi etäopetuksen alkamisen jälkeen.

”Kevään 2020 etäopetuksen aiheuttama väsymys jatkui pitkään eikä siitä ole palautunut vieläkään, vaikka eletty jo 1,5 vuotta veti se niin tiukille.”

Työmäärän koettiin kasvaneen etäopetuksen aikana merkittävästi verrattuna lähiopetukseen (taulukko 14). Vastauksista ilmenee, ettei opettajilla ollut vapaa-aikaa etäaikana juuri lainkaan vaan töitä tehtiin paljon.

”Sain melko hyvin pysytyä perillä siitä, mitä oppilaat olivat oppineet ja tehneet, kun tein itse töitä lähes kellon ympäri.”

”Etäopetusaika oli hirvittävän rankkaa :(Työnantaja heitti syvään päätyyn: minulla ei ollut mitään kokemusta Teamsistä edes osallistujana, en tiennyt, mikä se on. Itse piti 3 vrk sisällä selvittää ja opetella. Lyhin työpäivä oli 11 h.”

Vastausten perusteella stressin ja jaksamisen ongelmat vaikuttavat liittyvän yhtäältä kasvaneeseen työmäärään, mutta osittain myös menetelmän uutuus sekä sen edellyttämät uudet opetusratkaisut vaikuttavat haastaneen opettajien jaksamista. Näin ollen kuormittuneisuus näyttäytyy usean asian summana, sen sijaan, että se olisi ainoastaan selitettävissä työmäärän kasvamisella.

Taulukko 14.

Negatiivisten huomioiden ilmenevyys.

Pelkistetty merkitys	Alaluokka	Pääluokka
Työolosuhteet (1)	Työn tekeminen	Opettaminen etäopetuksen aikana
Työmäärä (9)		
Työskentelyvälineet (1)		
Opettajan työvälineet (2)		
Oppilaiden työvälineet (2)		
Työn kontrolli (1)		
Kotiolot (opettaja) (1)		
Yhteiset ohjeet (1)		
Haaste (1)	Opettaminen	
Taito ja taide aineet (2)		
Lähi ja etäyhdistely (2)		
Opetusmenetelmä (1)		
Haastava (1)		
Osaaminen (1)		
Epäselvät tilanteet (1)		
Vuorovaikutus (1)		
Jaksaminen (12)	Henkilökohtaiset voimavarat	Etäopetuksen kuormittavuus
Esimiehen tuki (6)		
Puutteellinen koulutus (1)		
Julkinen keskustelu (1)		

Data on esitetty muodossa pelkistetty merkitys (vastausten lukumäärä).

Aineistoa analysoidessa havaittiin, että osa vastanneista koki etäopetuksen positiivisena opetusmenetelmänä (11 vastausta) (taulukko 15). Etäopetus opetusmenetelmänä koettiin sopivan tietyille oppilaille osittain paremmin kuin lähiopetus.

”Muutamien levottomien lasten kohdalla etäopetus tuntui jopa helpommalta, kuin luokassa tapahtuva opetus. Kotona lapsi mm. näkyi voimisteleavan opetuksen aikana, mutta seurasi silti opetusta.”

”Joidenkin oppilaiden kohdalla kävi niin, että he tulivatkin etäopetusjakson aikana näkyväksi. Eivät olleet luokassa aktiivisia, mutta uskalsivat enemmän, kun sai kirjoittaa eikä tarvinnut puhua.”

Osa opettajista oli myös sitä mieltä, että etäopetus mahdollisti eriyttämisen sekä yksittäisten oppilaiden kohtaamisen paremmin kuin tavallinen lähiopetus (taulukko 15). Lisäksi vastauksissa kuvattiin ajankäytön olevan tehokkaampaa etäopetuksen aikana.

”Etäopetus mahdollisti jopa paremmin keskittymisen yhteen oppilaaseen kerrallaan. Keskeytyksiä ja häiriötekijöitä oli vähemmän, esim. Ristiriitoja oppilaiden välillä.”

”Koen että kun työ ”tiivistyi” olennaiseen, oli erityisesti häiriintyvien helpompi keskittyä työhön ja tehdä sitä omassa rauhassa. Oppilaita oli helppo auttaa henkilökohtaisesti, kun kukaan ei sählännyt vieressä tai vienyt huomiota.”

”Työskentely oli selkeämpää kuin tavallisesti, koska ei ollut niin paljon ylimääräistä hommaa (esim. Välituntivalvontoja, palavereja, vastuutehtäviä, jne.). Sai kerrankin keskittyä vain opettamiseen. Eriyttäminen onnistui helposti.”

Laadullisen analyysin vastauksissa nousi esiin myös kollegoiden kanssa tehtävä yhteistyö ja heiltä saatava tuki (taulukko 15). Opettajat kokivat, että töiden jakaminen toisen opettajan tai koulunkäynninohjaajan kanssa vähensi etäopetuksesta aiheutuvaa kuormitusta ja työmäärää.

”Tein vahvaa yhteistyötä työparini kanssa. Jaoin vastuun yhteisestä luokastamme ja kommunikoin tiiviisti kaikki työpäivät. Sen takia en kokenut etäaikaa liian kuormittavana tai raskaana.”

”Luokassani toimineen koulunkäynninohjaajan rooli oli merkittävä etäopetuksessa: hän osallistui oppilaiden tehtävien palautuksen valvontaan, tarkisti tehtäviä ja myös kontaktoi ja neuvoi oppilaita. Ilman ohjaajan panosta työmäärä olisi ollut valtava.”

Vastausten perusteella voidaan huomata, että positiiviset etäopetuskokemukset liittyvät niin oppilaiden kokemiin hyötyihin kuin luokanopettajien ammatilliseen kehittymiseen. Jaksamista edisti kollegiaalinen yhteistyö ja uusi opetusmenetelmä sopi oppilaille, jotka olivat olleet lähiopetuksessa vetäytyviä. Etäopetuskokemukset näyttäytyivät usealla opettajan elämän osa-alueelle. Lisäksi kokemukset ja kuvaukset etäopetuksesta olivat vaihtelevia, mikä osoittaa opettajien suhtautuneen siihen eri tavalla.

Taulukko 15.

Positiivisten huomioiden ilmenevyys.

Pelkistetty merkitys	Alaluokka	Pääloukka
Oppilaat (5)	Oppilaiden kokemukset	Hyödyt oppilaille
Kotiolot (1)		
Yhteistyö kotien kanssa (2)		
Opetusmenetelmä (11)	Opettaminen	Opettajuus
Koulunkäynninohjaajan tuki (1)		
Koulun laitteet (1)		
Eriyttäminen (1)		
Ammatillinen kehittyminen (3)	Opettajana kehittyminen	
Henkilökohtainen osaaminen (1)		
Kotoa työskentely (1)	Työn tekeminen	Etäopetuksen aikainen työskentely
Ajankäyttö (3)		
Vapaus (1)		
Yhteistyö kollegoiden kanssa (1)		
Kollegoiden tuki (2)		

Data on esitetty muodossa pelkistetty merkitys (vastausten lukumäärä).

7 Pohdinta

7.1 Tutkimustulosten tarkastelua

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää luokanopettajien kokemuksia etäopetuksesta poikkeusolojen aikana. Tutkimus pyrki vastaamaan myös siihen, mitä opetusmenetelmiä luokanopettajien käytössä oli etäopetuksen aikana ja mitä haasteita sen aikana ilmeni. Tutkimus toteutettiin monimenetelmä tutkimuksena ja siinä käytettiin sekä määrällistä että laadullista tutkimusotetta. Tutkimuksesta saadut tulokset osoittivat, että poikkeusolojen etäopetus kuormitti, erityisesti yli 10 vuotta luokanopettajana toimineita. Kaikista kyselyyn vastanneista luokanopettajista 81 % vastasi työmäärän kasvaneen etäopetuksen aikana. Tuloksista selvisi myös, että yhteydenpitovälineitä käytettiin etäopetuksen aikana monipuolisesti. Eniten käytettiin koti-koulu yhteistyöohjelmistoja sekä videotapaamisia. Lisäksi luokanopettajat kokivat etäopetuksen aikana haasteita vuorovaikutuksessa, oppilaiden arvioinnissa, käytettävissä olevissa resursseissa sekä opetusmahdollisuuksissa. Työkokemuksen nähtiin myös vaikuttavan luokanopettajien kokemuksiin etäopetuksesta.

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä selvitettiin, millä tavoin luokanopettajat toteuttivat opetustaan etäopetuksen aikana. Tuloksista ilmeni, että luokanopettajat käyttivät monipuolisesti eri yhteydenpitovälineitä etäopetuksen järjestämiseen, keskimäärin jopa viittä eri yhteydenpitovälinettä. Suosituimmaksi yhteydenpitovälineiksi nousivat koti-koulu ohjelmat (Wilma) ja videotapaamiset. Havainnot yhteydenpitovälineistä ja niiden käytöstä olivat samansuuntaisia, kuin Pellegrinin ja Maltintin (2020) tekemässä italialaisessa tutkimuksessa. Tämän tutkimuksen tuloksissa huomionarvoista on, että Googlen sovelluksia käytettiin etäopetuksen aikana paljon, kun taas Nummenmaan (2011) tutkimuksessa niitä käytettiin erittäin vähän. Ero voi selittyä osin sillä, että teknologia on kehittynyt kymmenessä vuodessa valtavasti ja monissa kouluissa on totuttu jo ennen etäaikaan käyttämään esim. Teams tai Googlen Classroom-ohjelmia. Tässä tutkimuksessa blogien ja yhteisöpalveluiden käyttö oli samassa suuruusluokassa Nummenmaan (2011) raportoimien tulosten kanssa. Yhteisöpalveluiden vähäinen käyttö voi selittyä sillä, että kohteena olivat luokanopettajat, joiden oppilaat ovat alle 13-vuotiaita ja moneen yhteisöpalvelun ikärajat (16/18-vuotta) estävät näiden palveluiden käytön.

Toisella tutkimuskysymyksellä selvitettiin, kuinka kuormittavaksi luokanopettajat kokivat etäopetuksen verrattuna lähiopetukseen. Tuloksista selvisi, että luokanopettajista 62 % koki

etäopetuksen aikana ylikuormitusta. Tämän tutkimuksen valossa voidaan todeta, että luokanopettajat kokivat etäopetuksen todella kuormittavaksi. Tulosten mukaan kokonaistyömäärän koettiin kasvaneen merkittävästi suuremmaksi lähiopetusaikaan verrattuna. Kuormitusta koettiin liiallisesta työmäärästä työaikaan nähden, usean eri asian tekemisestä samanaikaisesti sekä työn suuresta vastuullisuudesta. Tutkimuksesta nousseet tulokset ovat linjassa OAJ:n (2020) teettämän kyselyn kanssa, jonka mukaan työmäärä kasvoi kestävämmäksi etäopetukseen siirtymisen johdosta. Poikkeusolojen etäopetusta Slovakiassa tutkineet Mikušková & Verešová (2020) havaitsivat omassa tutkimuksessaan, että opettajat käyttivät enemmän aikaa opetukseen kuin heiltä olisi edellytetty. Aiempien tutkimusten ja tässä tutkimuksessa ilmenneiden tulosten perusteella voidaan tulkita, että luokanopettajilla on korkea työmoraali, joka etäopetusaikana korostui entisestään. Työn rajaaminen on ollut haasteellista jo lähiopetuksen aikana, sillä Länsikallion, Kinnusen ja Ilveksen (2018) tutkimukseen osallistuneista opettajista yli puolet teki viikonloppuisin töitä molempina päivinä ja lisäksi kaksi kolmasosaa vähintään kolme arki-iltaa viikosta. Työn rajaamisen vaikeus näyttää korostuneen entisestään etäopetuksen aikana. Myös laadullisista tuloksista välittyi opettajien työpanoksen kasvaminen etäopetusaikana. Osa luokanopettajista koki, etteivät vuorokauden tunnit riittäneet etäopetuksen tuomasta työkuormasta suoriutumiseen. Eräs luokanopettaja konkretisoi tämän kertomalla lyhyimmän etäopetuksen aikaisen työpäivän kestäneen 11 tuntia. Nämä tulokset työn kuormittavuudesta ovat hälyttäviä ja valitettavasti linjassa myös aiemman tutkimustiedon kanssa.

Kolmannella tutkimuskysymyksellä haluttiin selvittää, millaisia haasteita luokanopettajat kokivat etäopetuksen aikana. Yksi viidesosa (21 %) luokanopettajista koki, ettei heillä ollut tarvittavia välineitä etäopetuksen järjestämiseen. Työnantajat tarjosivat työpuhelimien vain 42 % vastaajista, joka on täsmälleen sama prosenttimäärä, jonka OAJ (2020) sai teettämässään etäopetuskyselyssä. Yli puolet luokanopettajista koki haasteelliseksi kokeiden tai muiden arvioitavien suoritusten järjestämisen poikkeusolojen etäopetuksen aikana. Taskayan (2021) tutkimuksen mukaan etäopetuksessa arvioinnin haasteellisuus johtuu siitä, etteivät opettajat pysty varmistamaan kuka oppilaista on vastannut kysymyksiin, jolloin arvioinnin luotettavuus kärsii. Voidaankin pitää mahdollisena, että tämä on ollut yksi syy arvioinnin haasteellisuuden kokemiselle myös tässä tutkimuksessa. Toisaalta opettajat eivät voineet järjestää perinteisiä kokeita, jolloin uusien arviointikeinojen keksiminen on voinut tuottaa osan haasteellisuuden kokemuksesta.

Luokanopettajista yli puolet koki etäopetuksen aikana vuorovaikutuksen olleen haasteellista. Lisäksi puolet opettajista koki etäopetuksen aikana omaavansa rajalliset resurssit opetuksen toteuttamiseen ja rajalliset mahdollisuudet opetuksen järjestämiseen. Tulokset ovat yhteneväisiä Nummenmaan (2012) tutkimuksen kanssa, jonka mukaan haasteellisin asia etäopetuksessa oli vuorovaikutus oppilaiden kanssa. Vaikka luokanopettajat käyttivät etäopetuksessaan paljon videotapaamisia, eivät ne vaikuttaneet täysin korvaavan kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta. Oman kokemukseni mukaan etäopetuksessa käy hyvin usein niin, että opettaja puhuu videotapaamisessa oppilaiden ruudulla, mutta oppilaita on todella vaikea saada osallistumaan keskusteluun, verrattuna lähiopetustilanteisiin. On mahdollista, että luokanopettajat ovat kokeneet juuri edellä mainitun kaltaisen yksinpuhelun vaikuttaneen ainakin osittain arvioihin vuorovaikutuksesta etäopetusaikana. Videotapaamisissa yhteys saattaa myös pätkiä, jos monella on yhtäaikaan videokuva päällä, minkä vuoksi yhtäaikainen videokuva ei välttämättä onnistu, jolloin joudutaan puhumaan mustille ruuduille, mikä vähentää entisestään vuorovaikutteisuutta. Oman kokemukseni mukaan monet opettajista antoivat etäopetuksen aikana myös paljon itsenäisiä tehtäviä, jolloin vuorovaikutusta tapahtui lähinnä opettajan antaman palautteen yhteydessä. Tämä voi olla toinen mahdollinen syy sille, miksi vuorovaikutus koettiin etäopetusaikana niin haasteellisena.

Neljänneksi tutkimuksessa haluttiin selvittää, miten opettajien työkokemus vaikutti etäopetuskokemuksiin. Tuloksista havaittiin, että yli 10 vuotta luokanopettajana toimineet kokivat useammin, ettei heillä ollut tarpeeksi ammattitaitoa toteuttaa etäopetusta verrattuna alle 10 vuotta toimineisiin luokanopettajiin. Tämä tulos oli ristiriidassa Mikuškován ja Verešován (2020) tutkimuksen kanssa, jonka mukaan kauemmin opettaneet pystyivät opettamaan paremmin etäopetuksen aikana. Tässä tutkimuksessa luokanopettajien työkokemus vaikutti myös heidän kuormittuneisuutensa kokemukseen etäopetusaikana. Yli 10 vuotta alalla toimineet kokivat työmäärän ja ylikuormituksen suuremmaksi kuin alle 10 vuotta alalla toimineet. He kokivat myös merkittävästi enemmän tunnetta siitä, että työ aiheuttaa sellaista kuormitusta, joka heikentää fyysistä tai henkistä terveyttä. Poikkeusolojen etäopetuksen aikaisen työmäärän kasvu havaittiin jo OAJ:n teettämässä kyselyssä vuonna (2021 b). Koska tässä tutkimuksessa alle 10 vuotta luokanopettajina toimineet olivat nuorempia kuin yli 10 vuotta luokanopettajana toimineet, heillä saattoi olla paremmat tietotekniset taidot, jolloin etäopetuksen järjestämistä ei koettu niin kuormittavana. Oma kokemukseni etäopetuksesta oli tämän tutkimuksen tulosten kanssa samankaltainen. Kauemmin alalla toimineet vanhemmat opettajat joutuivat tekemään paljon enemmän töitä, jotta he pystyivät järjestämään opetusta

sujuvasti etäopetuksen aikaisten teknisten välineiden avulla. Näiden tulosten pohjalta voisi olla perusteltua, että jokaiselle tulisi jatkossa järjestää teknisiin välineisiin ajankohtaista koulusta. Tähän päädyttiin myös Trustin ja Whalen (2020) tutkimuksessa, jossa ilmeni suuria puutteita etäopetus tekniikan käytössä. He suosittelivat omassa tutkimuksessaan teknisen täydennyskoulutuksen järjestämistä jo valmistuneille opettajille ja lisäksi he painottivat teknisen valmiuden lisäämistä jo opettajakoulutuksessa. Opettajien olisi hyvä käyttää teknologiaa toistuvasti opetuksessaan ja kouluttautua siihen liittyen usein, jotta omat taidot pysyvät ajan tasalla sekä kehittyvät. (Trust & Whalen 2020.) Nummenmaan (2011) tutkimustulosten mukaan nuoremmat opettajat suhtautuvat etäopetukseen myönteisemmin ja kokevat saavan siitä enemmän hyötyä kuin vanhemmat opettajat. Tämän tutkimuksen avoimissa vastauksissa tuotiin esiin etäopetusmenetelmän käytön mielekkyys juuri uuden oppimisen näkökulmasta. Tämä voikin olla osittain syy sille, että nuoremmat opettajat kokivat etäopetuksesta vähemmän kuormitusta, sillä he kokivat saavan siitä myös hyötyjä.

Vähemmän aikaa luokanopettajana työskennelleet (alle 10 v) kokivat enemmän haasteita oppilaiden työskentelyn arvioinnissa, oppilaiden seuraamisessa sekä oppilaiden tehtävien tekemisen varmistamisessa verrattuna kauemmin luokanopettajan työskennelleisiin (yli 10 vuotta). Arvioinnin on havaittu olevan tehokkaampaa sekä monipuolisempaa kauemmin toimineilla opettajilla, sillä silloin opettajan toiminnot ovat rutinoituneet ja aikaa sekä keskittymistä jää arviointiin enemmän kuin opettamiseen. (Wolff, van den Bogert, Jarodzka & Boshuizen 2015.) Tehtävien ja oppilaan seuraaminen on arvioinnin kannalta oleellista, joten voidaankin olettaa näiden vastausten liittyvän osittain toisiinsa.

Tutkimustuloksista voidaan todeta, että poikkeusolojen etäopetukseen käytettiin erilaisia yhteydenpitovälineitä. Lisäksi niistä voidaan havaita etäopetuksen ylikuormittaneen luokanopettajia ja lisänneen heidän työmääräänsä. Työvälineissä nähtiin olevan myös huomattavia eroja luokanopettajien välillä. Tulosten mukaan etäopetuksen haasteiksi koettiin vuorovaikutus oppilaiden kanssa, oppilaiden arviointi, käytettävissä olevat resurssit sekä opetusmahdollisuudet. Tässä tutkimuksessa etäopetuksen positiivisina puolina havaittiin sen soveltuminen opetusmenetelmäksi osalle oppilaista jopa paremmin kuin lähiopetus sekä kollegiaalisen yhteistyön toimivuus.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettiset näkökulmat

Tutkija on aina eettisesti vastuussa tekemästään tutkimustyöstä (Heikkilä 2014, 169; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 14). Lähtökohtana jokaiselle tutkimukselle tulisi olla tutkittavien ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen sekä vahingon välttäminen (Kuula 2011, 231). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen keskeisimpänä eettisenä periaatteena pidetään tutkittavien tietoon perustuvaa suostumusta osallistua tutkimukseen. Tutkimukseen osallistuneella tutkittavalla on oikeus vapaaehtoisesti osallistua tai kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8.) Tässä tutkimuksessa mainittiin jo saatekirjeessä osallistumisen vapaaehtoisuus sekä varmistettiin vielä kyselylomakkeen pakollisissa kohdissa, että saako vastauksia käyttää tutkielman tekemiseen. Tämän lisäksi tutkielmassa varmistettiin vielä erillisellä kysymyksellä, että tutkittava tietää tutkimukseen osallistumisen olevan vapaaehtoista ja kyselyn tekemisen pystyi lopettamaan missä tahansa vaiheessa.

Yksi keskeisimmistä tutkimuseettisistä periaatteista on yksityisyyden suoja. Tutkimustulokset tulee kirjata niin, että tutkittavien anonymiteetti turvataan. (Kuula-Luumi 2018.) Tähän tutkimukseen pystyi vastaamaan täysin anonymisti, eikä tutkittavia pystytty tunnistamaan missään vaiheessa tutkimusta. Taustatiedot kategorisoitiin jo lähtökohtaisesti niin, että anonymiteetti säilyi. (Kuula-Luumi 2018.) Tässä tutkimuksessa taustatiedoista ilmeni ainoastaan tutkittavan sukupuoli, ikä, työkokemus ja koulun sijainti maakunnittain etäopetuksen aikana, joista on mahdotonta tunnistaa yksittäistä vastaajaa. Lisäksi avointen kommenttien laadullisessa analyysissä päätettiin jättää vastaajien tiedot kokonaan näkyvistä täyden anonymiteetin varmistamiseksi.

Tutkittavalla on myös oikeus saada totuudenmukainen ja ymmärrettävä kuva tutkimukseen sisältyvistä tavoitteista (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019, 8). Tutkimuksen tekemisessä on tärkeää mitata juuri sitä asiaa, mitä tutkimuksella halutaan selvittää. Jos tutkija ei aseta yksiselitteisiä tavoitteita tutkimuksensa toteuttamiselle, voi tutkija tulla tutkineeksi väriä asioita (Heikkilä 2014, 27.) Tutkimuksessa kerrottiin selkeästi niin saatekirjeessä, kuin kyselylomakkeen etusivulla, että tutkimuksen tarkoitus on kartoittaa etäopetuksen aikaisia kokemuksia sekä siinä ilmenneitä haasteita. Saatekirjeessä sekä kyselylomakkeen etusivulla kerrottiin myös siitä, että ainoastaan kasvatustieteen opiskelija käsittelee tietoja eikä vastauksia siirretä kolmansille osapuolille tai laitteille.

Tutkimus toteutettiin hyödyntäen Webropol-kyselylomaketta. Verkossa toteutettavien kyselyjen etuna pidetään sitä, että haittatekijät, joita haastattelutilanteessa voisi ilmetä, vähenevät. Internetin käyttö onkin aineistonkeruuvälineenä tutkimuseettisten ja tietosuojallisten näkökulmien kannalta selkeää silloin, kun vastaajat saavat itse päättää, mitä tietojaa he tutkimukseen vapaaehtoisesti antavat. (Kuula 2011, 174–177.)

Luotettavalla tutkimuksella on hyvä validiteetti. Validiteetti selvittää missä määrin tutkimuksessa on onnistuttu mittaamaan juuri sitä, mitä oli tarkoituksenakin mitata. Validius tarkoittaa systemaattisten virheiden puuttumista. Validin tutkimuksen tekemiseen vaaditaan mitattavien käsitteiden sekä muuttujien tarkkaa määrittelyä. (Heikkilä 2014, 27.) Tässä tutkimuksessa käytettiin osittain Työsuojeluhallinnon (2019) kuormittavuuskyselyssä käytettyjä kysymyksiä, joilla on aiemmin mitattu onnistuneesti työn kuormittavuutta. Muutkin kysymykset valittiin aiempien tutkimusten perusteella, jolloin niiden voidaan olettaa mittaavan tutkimuksen kannalta relevanttia asiaa. Perusjoukko määriteltiin tässä tutkimuksessa siten että kyselyyn rajatut olivat poikkeusolojen aikana etäopetuksessa toimineita luokanopettajia. Tutkimuksen otos oli edustava, mikäli huomioidaan valtaosan työssä olevista luokan opettajista olevan naisia. Olisi kuitenkin ollut toivottavaa, että useampi mies olisi myös vastannut tähän kyselyyn. Kyselyyn tulleiden vastausten määrä oli kohtalainen, mutta ottaen huomioon kaikki Facebook-ryhmään kuuluneet henkilöt, olisi vastauksia voitu olettaa tulevan enemmän. (Heikkilä 2014, 178.)

Mittarin kokonaisluotettavuuden muodostaa yhdessä validiteetti ja reliabiliteetti (Heikkilä 2014, 176). Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan tulosten tarkkuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa saadut tulokset eivät saa olla sattumanvaraisia. Tutkimukselta vaaditaan siis toistettavuutta, eli kenen tahansa tulisi pystyä toteuttamaan tutkimus täysin samalla tavalla ja päätyä samanlaisiin tuloksiin, johon tässä tutkimuksessa on päästy. Tässä tutkielmassa tutkimuksen kulku on selostettu niin, että kuka tahansa pystyy sen toistamaan.

Tässä tutkimuksessa ilmenneitä tuloksia ei voida yleistää koskemaan kaikkia luokanopettajia, sillä kyselyyn vastasi ainoastaan viisi miestä (3 % kaikista vastaajista). Tulos koskettaa siis ainoastaan naisia, jotka toimivat luokanopettajana poikkeusolojen etäopetuksen aikana. Tutkimuksesta saatuja tuloksia ei voida suoraan yleistää kaikkia Suomessa etäopettaneita luokanopettajia koskettavaksi tiedoiksi, mutta otoskoko huomioon ottaen, antaa tutkimus suuntaa luokanopettajien etäopetuksen aikaisista kokemuksista. Tutkimukseen rekrytoiminen tapahtui suljetun Facebook-ryhmän kautta, jolloin siihen ei päässyt osallistumaan, ellei tämän

ryhmän jäsenenä ollut. Näin ollen osa luokanopettajista jäi väistämättä tutkimusjoukon ulkopuolelle, eli otosjoukko on osittain puutteellinen. Survey- tutkimuksessa voi ilmetä myös mahdollisena virhelähteenä vastaajien valehteleminen, joka vähentää tutkimuksen reliabiliteettia (Heikkilä 2014, 177.)

Tämä tutkimus tehtiin anonyymisti ja vastaamaan pääsi suljetusta Facebook-ryhmästä, jolloin ei voida tietää, olivatko kaikki kyselyyn osallistuneet vastaajat varmasti luokanopettajia, tai toimivatko he juuri etäopetuksen aikana kyseisessä ammatissa. Koska vastaajia ei seurattu kyselylomakkeen täyttötilanteessa, ei voida myöskään tietää kuinka vastauksia on annettu, jolloin valheellisten vastausten mahdollisuus on olemassa. Poikkeusolojen etäopetuksesta oli kyselyn tekohetkellä kulunut reilu vuosi, jolloin muistot ovat saattaneet vääristyä.

7.3 Jatkotutkimusaiheet

Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää luokanopettajien kokemuksia etäopetuksesta sekä siinä ilmenneitä haasteita. Tuloksista huolestuttavimpana voidaan pitää luokanopettajien kokema kuormittuneisuus ja työmäärän lisääntyminen etäopetuksen aikana. Lisäksi laadullisista vastauksista välittyi havaintoja, joissa kuormittuneisuus on jatkunut vielä lähiopetukseen paluun jälkeen. Olisikin mielenkiintoista tutkia, ovatko luokanopettajat kokeneet enemmän kuormittuneisuutta etäopetuksesta paluun jälkeen, vai onko kuormittuneisuuden taso sama kuin ennen etäopetusta.

Tutkimuksen tuloksista ilmeni myös etäopetuksessa koettuja positiivisia kokemuksia kuten oppilaiden eriyttämisen helppoutta sekä opetusmenetelmän mielekkyyttä. Jatkotutkimuksessa olisikin mielekästä selvittää laajemmin, mikä etäopetuksessa koettiin hyödyllisenä tai positiivisena ja jäikö etäopetuksesta mahdollisesti joitakin hyväksi todettuja toimintatapoja käyttöön lähiopetukseen palattaessa. Tämän tutkimuksen tulokset opettajien vaihtelevasta työssä jaksamisesta sekä OAJ (2021a) tuore selvitys alanvaihtoa harkitsevien luokanopettajien suuresta määrästä antavat myös pohdinnan aihetta uusille tutkimuksille, miten opettajien kuormittuneisuutta saadaan tulevaisuudessa vähennettyä.

Lähteet

- Addimando, L., Leder, D. and Zudini, V. (2021) ‘Teaching and Learning in the COVID-19 Era: The Experience of an Italian Primary School Class’, *Turkish Online Journal of Educational Technology - TOJET*, 20(1), pp. 60–67.
- Ahola, K., Hakola, T., Hopsu, L., Leino, T., Leskinen, T., Oksa, J., Takala, E-P., Vorne, J. & Vuokko, A. (2010). Työkuormitusta arvioimalla ja säätelemällä voidaan edistää hyvinvointia työssä. *Teoksessa Työhyvinvointifoorumi, selvityksiä 2010: 17 Puheenvuoroja työn kuormittavuudesta*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 30–35.
- Barbour, Michael & LaBonte, Randy & Kelly, Kevin & Hodges, Charles & Moore, Stephanie & Locke, Barbara & Trust, Torrey & Bond, Mark. (2020). Understanding Pandemic Pedagogy: Differences Between Emergency Remote, Remote, and Online Teaching.
- Brown, J, McLennan, C, Mercieca, D, Mercieca, DP, Robertson, DP & Valentine, E. (2021). ‘Technology as Thirdspace: Teachers in Scottish Schools Engaging with and Being Challenged by Digital Technology in First COVID-19 Lockdown’, *Education Sciences*, vol. 11, 136
- Eblie Trudel, L. & Sokal, L. & Babb, J. (2021). Teachers' Voices: Pandemic Lessons for the Future of Education. *Journal of Teaching and Learning*. 15. 4–19.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Vastapaino.
- Haikonen, M. (1999). *Konflikteista aiheutuva stressi ja siitä selviytyminen opettajan työssä*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, sosiaalipsykologian laitos.
- Heikkilä, T. (2014). *Tilastollinen tutkimus*. 9. painos. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2007). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

- Haughey, M., Evans, T., & Murphy, D. (2008). Introduction: From correspondence to virtual learning environments. In T. Evans, M. Haughey, & D. Murphy (Eds.), *International handbook of distance education* (pp. 1-24). Bingley, UK: Emerald Group Publishing Ltd.
- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T. & Bond, A. (2020). The difference between emergency remote teaching and online learning. *EDUCAUSE Review*. 1–15
- Holmberg, B. (1986). A Discipline of Distance Education. *International Journal of E-Learning & Distance Education / Revue Internationale Du E-Learning Et La Formation à Distance*, 1(1), 25-40.
- Hurme, T-R., Laamanen, R. (2014). *Kouluun läheltä ja kaukaa*. Etäopetus erityistilanteissa. Helsinki: Opetushallitus.
- Hytönen, K.-M. (2020). Erikoinen kevät. *Kasvatus & Aika*, 14(1).
- Kuula, A. (2011). *Tutkimusetiikka*. Tampere: Vastapaino
- Kuula-Luumi, A. (2018). Vastuullinen tiede – Turvaa tutkittavan anonymiteetti. Haettu 24.10.2021 osoitteesta <https://vastuullinentiede.fi/fi/jatkokaytto/turvaa-tutkittavan-anonymiteetti>
- Lehtinen, E. & Nummenmaa, M. (2012). Etäopetuksen lumo: kansainvälinen kirjallisuuskatsaus. Haettu 14.5.2021 osoitteesta https://etaopetus.files.wordpress.com/2012/03/etaopetuksen_lumo.pdf
- Lindström, K., Elo, A-L., Hopsu, L., Kandolin, I., Ketola, R., Lehtelä, J., Leppänen, A., Mukala, K., Rasa, P-L. & Sallinen, M. (2005). *Työnkuormituksen arviointimenetelmä TIKKA*. Helsinki: Työterveyslaitos
- Länsikallio, R., Kinnunen, K. & Ilves V. (2018). Opetusalan työolobarometri. OAJ: n julkaisusarja 5:2018. Haettu 29.5.2021 osoitteesta <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/julkaisut/2018/opetusalan-tyoolobarometri/>

- Mikušková, E. B. and Verešová, M. (2020) 'Distance Education during COVID-19: The Perspective of Slovak Teachers'. *Problems of Education in the 21st Century*, 78(6), pp. 884–906.
- Moore, G.M. & Thompson, M.M. (1990). *The Effects of Distance Learning: A Summary of Literature. Research Monograph Number 2*. Research Monograph, No. 2., American Centre for the Study of Distance Education. The Pennsylvania State University.
- Nummenmaa, M. (2011). Valtakunnallisen etäopetustutkimuksen tuloksia. Turun yliopisto. Oppimistutkimuskeskus. Haettu 8.7.2021 osoitteesta <https://etaopetus.files.wordpress.com/2011/08/eko-tutkimustuloksia-raportti.pdf>.
- Nummenmaa, M. (2012). Etäopetus tarjoaa monia mahdollisuuksia oppimiseen ja opetukseen. Teoksessa M. Kankaanranta, I. Mikkonen & K. Vähähyppä (toim.) Tutkittua tietoa oppimisympäristöistä – Tieto- ja viestintäteknikan käyttö opetuksessa. Oppaat ja käsikirjat 2012:3. Opetushallitus, 20–33.
- OAJ (2020) OAJ:n kysely: Yksittäisillä oppijoilla vaikeuksia, opetus sujuu etänä pääosin hyvin. Haettu 10.10.2021 osoitteesta <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2020/koronavirus-kysely/>
- OAJ (2021a) Dramaattinen muutos: Jo kuusi kymmenestä opettajasta harkitsee alanvaihtoa. Haettu 5.10.2021 osoitteesta <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2021/alanvaihtokysely-09-21/>
- OAJ (2021b) OAJ:n puheenjohtaja Olli Luukkainen: Toipuminen poikkeusajoista on uuden lukuvuoden ykköstavoite. Haettu 5.10.2021 osoitteesta <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2021/Toipuminen-poikkeusajoista-on-uuden-lukuvuoden-ykkostavoite/>
- Onnismaa, J. (2010). *Opettajien työhyvinvointi*. Opetushallitus.

- Pellegrini, M. & Maltinti, C. (2020) "School never stops": Measures and experience in Italian schools during the COVID-19 lockdown. *Best Evid Chin Edu*, 5(2):649–663.
- Soini, T., Pietarinen, J. & Pyhältö, K. (2008). Pedagoginen hyvinvointi peruskoulun opettajien työssä. *Aikuiskasvatus*, (4), 244–257.
- Taskaya, S.M. (2021). Teacher Candidates' Evaluation of the Emergency Remote Teaching Practices in Turkey during COVID-19 Pandemic. *International Journal of Progressive Education*, 17(4), 63-78.
- Trust, T. & Whalen, J. (2020). Should teachers be trained in emergency remote teaching? Lessons learned from the COVID-19 pandemic. *Journal of Technology and Teacher Education*, 28(2), 189–199
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3. Helsinki.
- Työsuojelu 2019. Työn psykososiaaliset kuormitustekijät -kyselyn menetelmäkuvaus. Työsuojeluhallinnon julkaisuja 10/2019. Haettu 4.8.2021 osoitteesta https://www.tyosuojelu.fi/documents/14660/5889231/Ty%C3%B6n+psykososiaaliset+kuormitustekij%C3%A4t_kysely.pdf/379ecff8-dabc-9ed2-cf58-cde9f4f6aeae?t=1568014906805
- Valtioneuvosto (2020a) Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestämisvelvollisuutta koskevista rajoituksista. Haettu 10.7.2021 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f806903c1>.

Valtioneuvosto (2020b). Hallitus päätti varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen rajoitteiden purkamisesta. Haettu 10.7.2021 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-paatti-varhaiskasvatuksen-ja-perusopetuksen-rajoitteiden-purkamisesta>.

Warinowski, A., Metsäpelto, R.-L., Heikkilä, M., & Mikkilä-Erdmann, M. (2021). Korona opettajan osaamisen haastajana. *Kasvatus & Aika*, 15(2), 73–78.

Wolff, C. E., van den Bogert, N., Jarodzka, H., & Boshuizen, H. P. A. (2015). Keeping an Eye on Learning: Differences between Expert and Novice Teachers' Representations of Classroom Management Events. *Journal of Teacher Education*, 66(1), 68–85.

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

Hei!

Työskentelitkö sinä luokanopettajana keväällä 2020 poikkeusolojen aikana ja opetit pääsääntöisesti etäyhteyksien kautta? Jos vastasit kyllä, olet oikea henkilö vastaamaan kyselyyni!

Teen pro gradu -tutkielmaa, jossa selvitetään luokanopettajien kokemuksia poikkeusaikana käyttöön otetusta etäopetuksesta ja siinä ilmenneistä haasteista. Pyydän sinua osallistumaan tutkimukseen, jossa selvitetään luokanopettajien kokemuksia etäopetuksesta. Olet tutkimuksen kannalta arvokas tietolähde, mikäli olet työskennellyt etäopettajana peruskoulun luokilla 1–6 poikkeusolojen aikana. Vastauksesi on arvokas riippumatta siitä, kuinka kauan olet toiminut opettajana!

Kyselyyn vastataan nimettömänä eikä vastauksia ole mahdollista yhdistää vastaajaan tai tunnistaa vastaajaa niistä. Tietoja käsittelee ainoastaan tutkimuksesta vastuussa oleva kasvatustieteen opiskelija eikä vastauksia siirretä kolmansien osapuolien palveluihin tai laitteisiin

Kyselyyn vastaamiseen menee noin 10–15 minuuttia.

Linkki kyselyyn:

<https://link.webropolsurveys.com/S/F08449B2997EA2CE>

Olen erittäin kiitollinen jokaisesta vastauksesta!

Mahdollisia kysymyksiä tutkimuksesta tai tästä kyselystä voit esittää:

Emmi Koivula, kasvatustieteen kandidaatti, emkkoi@utu.fi

Etäopetuskysely luokanopettajille

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen viimeistelemiseksi.

Hei!

Olen graduvaiheen opiskelija Turun yliopistosta ja teen pro gradu -tutkielmaa poikkeusolojen etäopetuksesta ja sen vaikutuksista luokanopettajiin. Kyselyssä haluan selvittää etäopetuksen vaikutuksia luokanopettajan jaksamiseen sekä kartoittaa, mitä mahdollisia haasteita etäopetuksen aikana koettiin.

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu nimettömästi ja vastauksia ei voida yhdistää vastaajaan missään vaiheessa tutkimusta. Kysely sulkeutuu 30.09.2021 mennessä ja aineisto tuhotaan viimeistään 3kk pro gradu -tutkielman palautuksen jälkeen. Vastaaminen vie aikaa noin 10 minuuttia.

Toivon vastauksia 28.09.2021 mennessä.

Ystävällisin terveisin,
Emmi Koivula emkkoi@utu.fi

Työtäni ohjaa yliopistonlehtori Timo Ruusuvirta timruu@utu.fi

1. Vastauksiani saa käyttää tässä pro-gradu tutkielmassa *

- Kyllä
- Ei

2. Tiedän, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja voin lopettaa kyselyn tekemisen missä tahansa vaiheessa.

- Kyllä

Taustatiedot

3. Sukupuoli

- Nainen
- Mies
- Muu
- En halua kertoa

4. Minä vuonna olet syntynyt

- 1960 tai aiemmin
- 1961
- 1962
- 1963
- 1964
- 1965
- 1966
- 1967
- 1968
- 1969
- 1970
- 1971
- 1972
- 1973
- 1974
- 1975
- 1976
- 1977

- 1978
- 1979
- 1980
- 1981
- 1982
- 1983
- 1984
- 1985
- 1986
- 1987
- 1988
- 1989
- 1990
- 1991
- 1992
- 1993
- 1994
- 1995
- 1996
- 1997 tai myöhemmin

5. Olen toiminut luokanopettajana

- 1-3 vuotta
- 3-5 vuotta
- 5-10 vuotta
- 10-15 vuotta
- 15-20 vuotta

yli 20 vuotta

6. Luokka, jota opetin poikkeusolojen aikana

(jos opetit useampaa luokka-astetta valitse vaihtoehdoista se, jota opetit eniten)

1 lk

2 lk

3 lk

4 lk

5 lk

6 lk

1-2 lk

3-4 lk

5-6 lk

7. Koulu, jossa opetin poikkeusolojen aikana sijaitsee

Uusimaa

Varsinais-Suomi

Satakunta

Kanta-Häme

Pirkanmaa

Päijät-Häme

Kymenlaakso

Etelä-Karjala

Etelä-Savo

Pohjois-Savo

Pohjois-Karjala

Keski-Suomi

- Etelä-Pohjanmaa
- Pohjanmaa
- Keski-Pohjanmaa
- Pohjois-Pohjanmaa
- Kainuu
- Lappi
- Ahvenanmaa

8. Käytin etäopetuksessa seuraavia yhteydenpito välineitä

voit valita useamman vaihtoehdon

- Sähköposti
- Pikaviestit (esim. tekstiviesti, WhatsApp)
- Ääniyhteys matkapuhelimella
- Koti-koulu yhteistyöohjelmisto (esim. Wilma)
- Video tapaamiset (esim. Teams, Zoom)
- Blogi palvelut (esim. Blogger)
- Yhteisöpalvelut (esim. Facebook, Flickr, Instagram)
- Google-sovellukset (Google Docs)
- Office 365 palvelut (Teams,
- Joku muu, mikä?

Tekniset valmiudet ja tekninen toteutus

9. Käytössäni on ollut riittävät välineet etäopetuksen toteuttamiseen

- Kyllä
- Ei

10. Etäopetuksen aikana käytössäni oli

- Työnantajan tarjoama tietokone
- Työnantajan tarjoama tabletti
- Työpuhelin
- Oma puhelin
- Oma tietokone
- Oma tabletti
- Jokin muu, mikä?

11. Arvioi yleisimpien etäopetuksen negatiivisten asioiden vaikuttavuutta omaan työhösi poikkeusolojen aikana

	Ei lainkaan 1	Harvoin 2	Silloin tällöin 3	Melko usein 4	Erittäin usein 5
Vuorovaikutus	☐	☐	☐	☐	☐
Aikapaine	☐	☐	☐	☐	☐
Ei tarpeeksi ammatitaitoa toteuttaa etäopetusta	☐	☐	☐	☐	☐
Ylikuormitus	☐	☐	☐	☐	☐
Rajoitetut resurssit	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikea seurata oppilaita	☐	☐	☐	☐	☐
Opetuksen laadun heikkeneminen	☐	☐	☐	☐	☐
Rajoitetut mahdollisuudet	☐	☐	☐	☐	☐
Yksityisyyden suoja	☐	☐	☐	☐	☐

12. Ajatellessasi tilannetta poikkeusolojen aikana, kykenitkö...

	Ei lainkaan 1	Harvoin 2	Silloin tällöin 3	Melko usein 4	Erittäin usein 5
Seuraamaan ihan jokaisen oppilaan kohdalla, miten hänellä menee	☐	☐	☐	☐	☐

	Ei lainkaan 1	Harvoin 2	Silloin tällöin 3	Melko usein 4	Erittäin usein 5
Auttamaan oppilaita asioissa, jotka mietityttävät heitä koulutyössä	☐	☐	☐	☐	☐
Arvioimaan oppilaiden työskentelyä oppiaineissa	☐	☐	☐	☐	☐
Varmistamaan, että oppilaat tekevät heille osoitetut tehtävät	☐	☐	☐	☐	☐
Seuraamaan oppilaiden läsnäoloa opetuksessa	☐	☐	☐	☐	☐
Järjestämään kokeita tai muita arvioitavia suorituksia	☐	☐	☐	☐	☐
Seuraamaan niiden oppilaiden tilannetta, joilla on oppimissuunnitelma tai HOJKS	☐	☐	☐	☐	☐
Eriyttämään opetusta	☐	☐	☐	☐	☐

13. Kuinka suuri työmääräsi on kokonaisuudessaan ollut poikkeusolojen aikana normaalitilanteeseen verrattuna?

- Pienempi
- Ennallaan
- Suurempi

14. Kuinka usein seuraavat asiat ovat kuormittaneet haitallisesti sinua työssäsi etäopetuksen aikana?

	Ei lainkaan 1	Harvoin 2	Silloin tällöin 3	Melko usein 4	Erittäin usein 5
1. Epäselvyydet tehtävänkuivissa tai vastuissa	☐	☐	☐	☐	☐
2. Epärealistiset tai kohtuuttomat tavoitteet	☐	☐	☐	☐	☐
3. Liiallinen työmäärä työaikaan nähden	☐	☐	☐	☐	☐

	Ei lainkaan 1	Harvoin 2	Silloin tällöin 3	Melko usein 4	Erittäin usein 5
4. Työvälineisiin tai työympäristöön liittyvät epäkohdat, puutteet tai toimintahäiriöt	☐	☐	☐	☐	☐
5. Toimiminen epäselvien ohjeiden tai odotusten pohjalta	☐	☐	☐	☐	☐
6. Usean eri asian tekeminen samanaikaisesti	☐	☐	☐	☐	☐
7. Työn suuri vastuullisuus (esim. muiden turvallisuudesta ja terveydestä tai taloudellinen vastuu)	☐	☐	☐	☐	☐
8. Haastavat tai vaikeat työtehtävät	☐	☐	☐	☐	☐

15. Kuinka usein seuraavat asiat ovat kuormittaneet haitallisesti sinua työssäsi etäopetuksen aikana?

	Ei lainkaan 1	Harvoin 2	Silloin tällöin 3	Melko usein 4	Erittäin usein 5
1. Ongelmat työntekijöiden keskinäisessä yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Liian vähäinen tuki työtovereilta työn tekemiseen.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ongelmat yhteistyössä ja vuorovaikutuksessa esimiehen kanssa.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Liian vähäinen tuki esimieheltä työn tekemiseen.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Aiheuttaako työsi sellaista kuormitusta, joka heikentää fyysistä tai henkistä terveyttäsi?	☐	☐	☐	☐	☐

16. Avoimet kommentit aiheeseen liittyen
